

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
PWYLLGOR:	Pwyllgor Safonau
DYDDIAD:	14 Mehefin 2023
TEITL YR ADRODDIAD:	Adroddiad Blynyddol Drafft y Pwyllgor Safonau 2022/2023
PWRPAS YR ADRODDIAD:	I'r Pwyllgor Safonau gymeradwyo'r adroddiad drafft yn barod ar gyfer cyfarfod llawn nesaf y Cyngor Sir
AWDUR YR ADRODDIAD:	Mared Wyn Yaxley Cyfreithiwr – Llywodraethiant Corfforaethol mwycs@ynysmon.llyw.cymru
SWYDDOG CYSWLLT:	Lynn Ball Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro lbxc@ynysmon.llyw.cymru 01248 752586

1. CEFNDIR

1.1 Mae gofyn statudol ar y Pwyllgor Safonau i gyflwyno adroddiad blynyddol i'r Cyngor Sir.

1.2 Yr adroddiad sy'n cael ei ystyried ar hyn o bryd (**Atodiad 1**) yw Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau ar gyfer 2022/23. Mae cynnod yr adroddiad yn mynd o 1 Ebrill 2022 i 31 Mawrth 2023.

1.3 Mae Aelodau'r Pwyllgor Safonau wedi cyfarfod yn anffurfiol i drafod yr adroddiad drafft ar gyfer 2022/2023 ac er mwyn cytuno ar raglen waith arfaethedig ar gyfer 2023/2024 (sy'n ymddangos fel atodiad i adroddiad blynyddol 2022/2023).

1.4 Nid yw'r adroddiad drafft wedi'i gwblhau gan fod y broses o Arweinyddion Grwpiau yn darparu gwybodaeth mewn perthynas â'u dyletswyddau newydd fel Arweinyddion Grwpiau yn parhau. Mae manylion am y broses honno wedi eu cynnwys yn yr adroddiad blynyddol drafft. Rhagwelir y bydd y broses hon yn dod i ben yn ystod haf 2023 yn barod i adroddiad terfynol y Pwyllgor gael ei gyflwyno i'r Cyngor Sir llawn ym Medi 2023.

2. ARGYMHELLIAD

2.1 I'r Pwyllgor Safonau gytuno

2.1.1 cynnwys yr adroddiad drafft a'i atodiadau, fel sydd wedi eu cynnwys yn **Atodiad 1** o'r adroddiad hwn;

- 2.1.2 bod yr adroddiad blynyddol drafft presennol ar gyfer 2022/2023 (**Atodiad 1**) yn cael ei ddiweddarau yn unol â gwybodaeth a gafwyd yn ystod y broses o gasglu gwybodaeth gan yr Arweinyddion Grwpiau; a
- 2.1.3 bod unrhyw newidiadau i'r adroddiad blynyddol (**Atodiad 1**) yn cael eu gwneud un ai mewn cyfarfod anffurfiol neu drwy ohebiaeth gyda holl aelodau'r Pwyllgor, yn unol â chyfarwyddiadau'r Cadeirydd, yn dilyn trafodaeth â'r Swyddog Monitro.

Cyngor Sir Ynys Môn	
CYFARFOD:	Cyngor Sir
DYDDIAD:	12 Medi 2023
TEITL YR ADRODDIAD:	Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau
ADRODDIAD GAN:	Pwyllgor Safonau
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Adrodd ar Weithgareddau'r Pwyllgor Safonau yn 2022/23 a sicrhau cymeradwyaeth y Cyngor ar gyfer Rhaglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2023/24.
SWYDDOG CYSWLLT:	Lynn Ball, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro (est 2568) lbxc@ynysmon.llyw.cymru

1. Cyflwyniad

Dyma ail adroddiad blynyddol y Pwyllgor Safonau i'r Cyngor Sir, gofyniad a gyflwynwyd yn sgil Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Fodd bynnag, yn y Cyngor hwn mae Cadeirydd y Pwyllgor Safonau wedi cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Cyngor ers nifer o flynyddoedd. Mae'r pynciau yr ymdriwyd â hwy yn yr adroddiadau hyn yn debyg iawn i'r rhai sydd bellach yn ofynnol o dan ddarpariaethau'r ddeddfwriaeth newydd.

Dyma adroddiad y Pwyllgor Safonau ar gyfer y cyfnod Ebrill 2022 – Mawrth 2023.

2. Aelodaeth

Mae'r Pwyllgor Safonau yn bwyllgor statudol sydd â 9 aelod (2 Gynghorydd Sir, 5 aelod annibynnol a 2 aelod Cyngor Cymunedol). Mae manylion y Pwyllgor a'i aelodaeth ar gael yn y fan [yma](#).

(A) Aelodau Annibynnol:

Daw tymor pedwar aelod annibynnol i ben ar y 19eg o Ragfyr 2027 tra daw tymor y pumed aelod annibynnol i ben ar yr 11eg o Ragfyr 2025.

Mae un aelod annibynnol wedi penderfynu ymddiswyddo cyn i'w thymor ddod i ben ac mae Panel Dethol y Pwyllgor Safonau ynghanol proses recriwtio ar hyn o bryd er mwyn penodi rhywun i'r rôl. Bydd Mrs Celyn Menai Edwards yn ymddiswyddo ar benodiad yr aelod annibynnol newydd.

Rhaid penodi'r Cadeirydd o blith yr aelodau annibynnol. Penodwyd Mr John R Jones yn Gadeirydd mewn cyfarfod o'r Pwyllgor Safonau ym mis Chwefror 2020. Penodir y Cadeirydd am gyfnod o bedair blynedd. Gall unigolyn ei ail-ethol i'r Gadair.

Mr Rhys Davies yw'r Is-gadeirydd a daw ei dymor yntau hefyd i ben ym mis Chwefror 2024. Mae Mr Davies yn gymwys i gael ei ail-ethol.

(B) Cynghorwyr Tref a Chymuned:

Yn dilyn proses recriwtio ar ôl yr etholiadau Llywodraeth Leol diwethaf (Mai 2022), penodwyd dau gynrychiolydd Cyngor Tref a Chymuned gan y Cyngor llawn yn ei gyfarfod ar 6 Rhagfyr 2022, sef y Cynghorydd Margaret Ann Thomas o Gyngor Tref Llangefni a'r Cynghorydd Iorwerth Roberts o Gyngor Cymuned Bryngwran. Byddant yn eistedd ar y Pwyllgor tan yr etholiadau Llywodraeth Leol nesaf neu hyd nes nad yw'r unigolion a benodwyd yn aelodau o Gyngor Cymuned mwyach, pa un bynnag sy'n digwydd gyntaf. Gall aelodau Cyngor Cymuned gael eu hailbenodi am un tymor arall, ar yr amod bod Cynghorau Tref a Chymuned Ynys Môn wedi cytuno ar y cyd i ddewis aelodau presennol y Cyngor Cymuned fel enwebai ar gyfer y penodiadau.

(C) Cynghorwyr Sir:

Y ddau gynrychiolydd Cyngor Sir bresennol (ers Mai 2022) yw'r Cynghorydd Trefor Lloyd Hughes a'r Cynghorydd Dafydd Rhys Thomas.

3. Rôl a Chyfrifoldeb

Mae rolau a swyddogaethau statudol y Pwyllgor Safonau, mewn perthynas ag aelodau Cyngor Sir a Chyngor Tref/Cymuned, wedi aros yr un fath ers nifer o flynyddoedd, maent yn cynnwys:-

- (a) hybu a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan Aelodau;
- (b) cynorthwyo aelodau i gadw at eu Cod Ymddygiad;
- (c) cynghori, hyfforddi, neu drefnu i hyfforddi Aelodau;
- (ch) ystyried ceisiadau am ganiatâd arbennig;
- (d) ymdrin ag unrhyw atgyfeiriadau oddi wrth Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC), neu Banel Dyfarnu Cymru (y Pwyllgor Safonau Cenedlaethol i bob pwrpas).

Fodd bynnag, yn sgil Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ('y Ddeddf'), mae dyletswyddau ychwanegol wedi cael eu rhoi ar y Pwyllgor Safonau ers mis Mai 2022. Mae'r rhain wedi'u nodi isod:

➤ Adroddiad Blynyddol:

Mae'n rhaid i'r Pwyllgor Safonau ddarparu adroddiad blynyddol i'r Cyngor cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, a rhaid i'r Cyngor ystyried yr adroddiad hwn ac unrhyw argymhellion a wneir gan y Pwyllgor o fewn tri mis o'i dderbyn.

Fel isafswm, rhaid i'r adroddiad:

- ddisgrifio sut mae'r Pwyllgor wedi cyflawni ei swyddogaethau yn ystod y flwyddyn flaenorol;
- cynnwys crynodeb o adroddiadau ac argymhellion a wnaed neu a gyfeiriwyd at y pwyllgor gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC) yn

ymwneud ag ymchwilio i achosion honedig o dorri'r cod ymddygiad, ac unrhyw gamau dilynol a gymerwyd gan y Pwyllgor;

- disgrifio'r cyngor y mae wedi'i roi ar hyfforddiant i bob Aelod a sut mae'r cyngor hwnnw wedi'i roi ar waith, a
- cynnwys asesiad y Pwyllgor o sut mae Arweinwyr Grŵp wedi cydymffurfio â'r ddyletswydd newydd i hybu safonau ymddygiad uchel, gan gynnwys y cyngor y mae'r Pwyllgor Safonau wedi'i ddarparu a'r hyfforddiant y mae wedi'i argymhell mewn perthynas â'r ddyletswydd hon.

➤ Dyletswydd ar y Pwyllgor Safonau i fonitro cydymffurfiaeth yr Arweinwyr Grŵp a darparu cyngor a hyfforddiant.

Mae dyletswydd newydd wedi cael ei rhoi ar arweinwyr grwpiau gwleidyddol i gymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau'r grŵp. Mae'r ddyletswydd hon yn cael ei rhoi ar arweinwyr grwpiau gwleidyddol o fewn y Cyngor. Er mwyn dangos cydymffurfiaeth â'r ddyletswydd hon mae hefyd yn ofynnol i arweinwyr grwpiau gwleidyddol gydymffurfio â Phwyllgor Safonau'r Cyngor wrth arfer swyddogaethau'r Pwyllgor.

Mae'n rhaid i'r Pwyllgor Safonau fonitro sut y mae'r Arweinwyr Grŵp yn cydymffurfio â'r ddyletswydd newydd ac ystyried sut y mae'n sicrhau ei fod yn bodloni'r gofyniad i ddarparu cyngor a hyfforddiant i Arweinwyr Grŵp o dan gochl y ddyletswydd hon.

4. Gwybodaeth ar ddyletswyddau'r Pwyllgor a sut y maent wedi cael eu cyflawni yn ystod 2022/2023

4.1 Protocol Datrysiad Lleol:

➤ Protocol Datrysiad Lleol ar gyfer aelodau'r Cyngor Sir:

Cafodd Protocol Datrysiad Lleol ('y Protocol') ar gyfer aelodau'r Cyngor Sir ei ddatblygu a'i gymeradwyo yn ystod 2022/2023. Datblygwyd y Protocol gan y Pwyllgor Safonau, yn seiliedig ar ofynion y ddeddfwriaeth newydd a'i brofiad hyd yma, ac fe'i cytunwyd â'r Arweinwyr Grŵp. Mae copi ar gael yn y fan [yma](#).

Rydym o'r farn bod y ddogfen hon yn hawdd i'w defnyddio ac yn syml ac rydym yn hapus iawn i'w hyrwyddo.

Er yr hoffem feddwl na fydd angen y Protocol o gwbl, rydym yn mawr obeithio y bydd yr Aelodau yn ei ddefnyddio pe bai angen a byddwn yn eu hannog i wneud hynny. Mae'r Aelodau wedi chwarae rhan yn y gwaith o'i ddatblygu (cafwyd cyflwyniad gan Gadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Safonau yng nghyfarfod yr Arweinwyr Grŵp, ac yn ystod Sesiwn Briffio ar gyfer yr holl Aelodau); mae'r Pwyllgor Safonau hefyd wedi atgoffa'r Aelodau ynglŷn â'r Protocol a fabwysiadwyd yn y Newyddlen a anfonwyd atynt ym mis Mawrth 2023.

Ers i'r Protocol gael ei fabwysiadu nid oes unrhyw ddigwyddiadau wedi bod lle bu'n rhaid ei ddefnyddio.

➤ Protocol Datrysiaid Lleol ar gyfer aelodau'r Cyngorau Tref a Chymuned:

Mae Un Llais Cymru (y sefydliad cenedlaethol sy'n cynrychioli cyngorau Tref a Chymuned ledled Cymru) wedi datblygu Protocol Datrysiaid Lleol ar gyfer y Cyngorau Tref a Chymru ac mae copi ar gael yn y fan [yma](#). Fodd bynnag, amlinellir yn y Protocol hwn mai'r Clerc a / neu Gadeirydd y Cyngor Tref / Cymuned fydd yn rheoli'r broses. Yn aml iawn, yn ein profiad ni, mae'r Clerc a / neu'r Cadeirydd yn rhan o'r anghydfod neu hwy yw testun y gŵyn ac felly prin yw'r defnydd y gellir ei wneud o'r Protocol hwn.

Felly, bydd y Pwyllgor Safonau hwn yn trafod y posibilrwydd o ddatblygu Protocol i'w ddefnyddio gan y Cyngorau Tref a Chymuned, pan nad ydi hi'n ymarferol defnyddio Model Un Llais Cymru neu mewn achosion pan nad ydi'r Cyngor penodol wedi mabwysiadu Protocol Un Llais Cymru. Mae'r gwaith hwn wedi'i gynnwys ar raglen waith y Pwyllgor Safonau ar gyfer 2023-2024.

Er bod materion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad o fewn y Cyngorau Tref a Chymuned yn rhan o gylch gwaith y Pwyllgor, bydd y Protocol a fydd yn cael ei ddatblygu'n ei gwneud hi'n glir na fydd y Pwyllgor yn ymyrryd mewn materion cyfansoddiadol neu weithdrefnol o fewn y Cyngorau Tref a Chymuned.

Gofynnwyd i Gadeirydd y Pwyllgor (ynghyd ag aelodau eraill o'r Pwyllgor) ddarparu cymorth i rai Cyngorau Tref a Chymuned yn ystod 2022/2023 ac mae rhagor o wybodaeth ar gael ym mharagraff 4.2 isod.

4.2 Cyngorau Tref a Chymuned:

Mae gan y Pwyllgor Safonau hefyd gyfrifoldeb mewn perthynas â Chyngorau Tref a Chymuned ac i gyflawni'r cyfrifoldeb hwn mae'r Pwyllgor wedi ymgymryd â'r gwaith a ganlyn eleni.

Mae'r Pwyllgor wedi rhoi nifer o ymyriadau ar waith mewn Cyngorau Tref a Chymuned yn ystod y cyfnod adrodd hwn, fel arfer ar ôl derbyn gwybodaeth gan drydydd parti yn cynnwys aelodau'r Cyngor neu Gyngorwyr Sir.

Ym mhob achos mae'r broses a ddilynwyd wedi cynnwys ysgrifennu at Gadeirydd neu Clerc y Cyngor penodol yn nodi'r pryderon sydd wedi eu dwyn i sylw Cadeirydd y Pwyllgor Safonau a chadarnhau y bydd dau aelod o'r Pwyllgor Safonau'n dod i arsylwi cyfarfod nesaf y Cyngori Tref/Cymuned.

Yn dilyn y cyfarfod hwnnw, anfonir gohebiaeth at y Clerc a'r Cadeirydd yn eu hysbysu ynglŷn â chasgliadau aelodau'r Pwyllgor Safonau.

Arsylwyd pedwar Cyngor Cymuned yn ystod y cyfnod adrodd hwn / tymor presennol; mae'r manylion yn gyffredinol ac nid ydym wedi enwi neb rhag i'r Cyngorau gael eu hadnabod:

Cyngor Cymuned A:

Mewn un Cyngor Cymuned, arsylwyd ail gyfarfod cyn i aelodau'r PS gynnig eu bod yn cynnal Adolygiad o'r Gofrestr Buddiannau a materion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad ar ran y Cyngor. Cynhaliwyd cyfarfod Adolygu ac anfonwyd

gohebiaeth gynhwysfawr at y Clerc a'r Cadeirydd, a oedd yn nodi argymhellion aelodau'r PS. Ni ragwelir y bydd angen cymryd unrhyw gamau pellach yn y Cyngor hwn.

Cyngor Cymuned B:

Mewn Cyngor Cymuned arall, yn dilyn y cyfarfod arsylwi cyntaf, penderfynwyd mai'r ffordd orau o weithredu oedd cynnig Adolygiad o Gofrestr Buddiannau'r Cyngor a materion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad. Cytunodd y Clerc ar ran y Cyngor, ond fe awgrymodd ohirio'r amserlen oherwydd ymrwymadau eraill. Mae'r Pwyllgor Safonau'n dymuno cynnal yr Adolygiad hwn yn ystod Haf 2023 ac mae wedi'i gynnwys ar flaen raglen waith y Pwyllgor ar gyfer 2023/2024.

Cyngor Cymuned C:

Yn yr un modd, yng Nghyngor Cymuned C, yn dilyn y cyfarfod arsylwi cyntaf, penderfynwyd mai'r ffordd orau o weithredu oedd cynnig Adolygiad o Gofrestr Buddiannau'r Cyngor a materion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad. Gwrthodwyd y cynnig hwn gan y Clerc, ar ran y Cyngor, yn y lle cyntaf. Mae'r Cadeirydd wedi ysgrifennu at y Cyngor eto yn gofyn iddynt ailystyried ac egluro mai pwrpas yr Adolygiad ydi cynorthwyo'r Cyngor. Mae'r Pwyllgor Safonau'n gobeithio y bydd y Cyngor yn derbyn y cynnig hwn (sy'n broses gwbl wirfoddol) ac y bydd yn gallu cynnal yr Adolygiad hwn yn ystod Haf 2023. Gan obeithio y bydd y Cyngor yn derbyn y cynnig, mae'r Adolygiad hwn wedi'i gynnwys ar flaen raglen waith y Pwyllgor ar gyfer 2023/2024.

Cyngor Cymuned Ch:

Mynychodd dau aelod o'r PS gyfarfod arsylwi cyntaf yng Nghyngor Cymuned Ch. Cyngorwyd y Clerc y gallai'r Cyngor gysylltu â'r Pwyllgor Safonau yn y dyfodol os ydynt yn meddwl y byddai Adolygiad o fudd. Mae'r mater hwn wedi'i gynnwys ar flaen raglen waith y Pwyllgor ar gyfer 2023/2024.

Y patrwm sydd i'w weld uchod yw un o'r rhesymau dros yr awch i ddatblygu Protocol Datrysiad Lleol ar gyfer y Cyngorau Tref a Chymuned gan fod llawer o alw am y math yma o waith ac mae'n effeithio ar gapasiti ac adnoddau'r Pwyllgor.

Mynychodd y Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Safonau gyfarfod o'r Fforwm Cyngor Tref a Chymuned ar 08.09.2022 [i rannu manylion ynglŷn â chyfarfod ffurfiol y Pwyllgor ym mis Mehefin 2022] a 27.02.2023 [unwaith eto, i rannu manylion ynglŷn â chyfarfod ffurfiol y Pwyllgor ym mis Rhagfyr 2022, ac i drafod y Newyddlen ddrafft a oedd yn cael ei datblygu].

4.3 Newyddlenni

Ers peth amser, mae'r Pwyllgor wedi cyhoeddi Newyddlenni yn dilyn ei gyfarfodydd chwe-misol. Bernir mai dyma'r ffordd fwyaf effeithiol a hwylus o gyfathrebu â Chynghorwyr, gan rannu ychydig o wybodaeth, neu eu cyfeirio at ffynonellau lle gallent ddod o hyd i ragor o wybodaeth.

Cyhoeddodd y Pwyllgor Newyddlenni ym mis Medi 2022 a mis Mawrth 2023, wedi i'r Cadeirydd a'r Is-gadeirydd fynychu cyfarfod yr Arweinwyr Grŵp a'r Fforwm Cyngor Tref a Chymuned i drafod eu cynnwys.

Mae'r Newyddlenni a anfonwyd at y Cyngorau Tref a Chymuned ar gael yn **Atodiad 3 a 4**.

Anfonwyd Newyddlenni tebyg at Aelodau'r Cyngor Sir (etholedig a chyfetholedig) ac maent ar gael yn **Atodiad 5 a 6**.

Anfonwyd dogfen ychwanegol gyda'r Newyddlenni a anfonwyd ym mis Mawrth 2023 – "Cwrdd ag Aelodau Pwyllgor Safonau Cyngor Sir Ynys Môn". Mae copi ar gael yn Atodiad 7.

4.4 Y ddyletswydd ar yr Arweinwyr Grŵp ac adrodd i'r Pwyllgor Safonau:

Fel y nodwyd yn Adran 3 uchod, mae dyletswydd newydd wedi cael ei gosod ar Arweinwyr grwpiau Gwleidyddol i gymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau uchel gan aelodau'r grŵp. Mae disgwyl i Arweinwyr grwpiau Gwleidyddol hefyd gydymffurfio â Phwyllgor Safonau'r Cyngor wrth arfer swyddogaethau'r Pwyllgor.

Yn yr un modd, mae gan y Pwyllgor Safonau ddyletswydd newydd i fonitro sut mae'r Arweinwyr Grŵp yn cydymffurfio â'r ddyletswydd newydd ac ystyried sut y mae'n sicrhau ei fod yn bodloni'r gofyniad i ddarparu cyngor a hyfforddiant i Arweinwyr Grŵp o dan gochl y ddyletswydd hon.

I'r perwyl hwn, mae gwaith wedi bod yn mynd rhagddo yn ystod y cyfnod adrodd hwn o ran y modd y mae'r Arweinwyr Grŵp yn adrodd i'r Pwyllgor Safonau mewn perthynas â hyn, ac mae'n parhau i fod ar raglen waith y Pwyllgor Safonau ar gyfer 2023/2024.

Mae *pro forma* ar gyfer adrodd wedi cael ei ddatblygu a'i rannu â'r Arweinwyr Grŵp. Cyflwynwyd y gwaith papur drafft i'r Arweinwyr Grŵp ar 27 Ebrill 2023 ac mae copi ar gael yn **Atodiad 8**.

Mwy o wybodaeth yma unwaith y bydd yr Arweinwyr Grŵp wedi rhannu mwy o fanylion.

4.5 Adolygiad o'r Fframwaith Safonau Moesegol a'r Cod Ymddygiad Enghreifftiol ('Adroddiad Penn'):

Ym mis Gorffennaf 2021, cyflwynodd Richard Penn yr Adolygiad o'r Fframwaith Safonau Moesegol yng Nghymru. Mae'r Pwyllgor wedi bod yn ystyried canlyniadau'r adroddiad hwn.

Yn fwy diweddar, mae'r Pwyllgor wedi bod yn ystyried sut i ymateb i Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar argymhellion yr Adolygiad Penn.

Mae'r gwaith hwn wedi'i gynnwys yn Rhaglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2023-2024 gan fod rhaid ymateb i'r ymgynghoriad erbyn 23 Mehefin 2023. Mae'n debyg y bydd gwaith pellach yn dilyn canlyniadau'r ymgynghoriad hwn gan Lywodraeth Cymru a bydd y Pwyllgor yn cymryd unrhyw gamau perthnasol yn unol â hynny.

4.6 Adroddiadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC)

Cyhoeddir adroddiadau gan y OGCC mewn perthynas â chwynion a dderbyniwyd ynghylch toriadau honedig o'r cod ymddygiad gan aelodau'r cyngor neu Gynghorau Tref a Chymuned bob chwarter. Maent hefyd yn cael eu cynnwys ar Agenda cyfarfodydd chwe-misol y Pwyllgor Safonau.

- Dros y flwyddyn ddiwethaf, mae'r OGCC wedi derbyn tair cwyn. Derbyniwyd y cwynion hyn yn chwarter 1.
Roedd un yn ymwneud â Chynghorydd Sir a dau yn ymwneud â Chynghorydd Tref a Chymuned.
O ran y gŵyn yn erbyn y Cynghorydd Sir, penderfynodd OGCC beidio ag ymchwilio ymhellach.
Mewn perthynas â'r Cynghorwyr Tref a Chymuned, penderfynodd OGCC beidio ag ymateb i un achos a chafodd yr ymchwiliad i'r achos arall (a ddechreuodd yn y flwyddyn ariannol flaenorol) ei derfynu gan OGCC.
- Mae'n galonogol nodi na dderbyniwyd unrhyw gwynion yn chwarteri 2,3 a 4, y cyfnodau diweddaraf y derbyniwyd adroddiadau yn eu cylch.

Mae'r Pwyllgor Safonau wedi ystyried dadansoddi'r cwynion y mae'n eu derbyn ynghyd ag unrhyw batrymau a mesurau lliniaru. Fodd bynnag, yn ffodus iawn, gan fod cyn lleied o gwynion ar hyn o bryd nid yw'n bosib dod o hyd i unrhyw batrymau.

4.7 Caniatâd Arbennig:

Gall y Pwyllgor Safonau ganiatáu caniatâd arbennig, mewn rhai amgylchiadau a ddiffinnir gan statud, lle na fyddai'r aelod fel arall yn gallu cymryd rhan mewn dadl neu benderfyniad oherwydd diddordeb personol (rhagfarnol) sylweddol. Weithiau gall y Pwyllgor Safonau fod mewn sefyllfa i orgyrraedd y diddordeb sy'n rhagfarnu os bodlonir amodau penodol. Mae'r Rheoliadau Caniatâd Arbennig yn berthnasol i aelodau Cynghorau Sir ac aelodau cynghorau tref a chymuned.

Ni dderbyniwyd unrhyw geisiadau am ganiatâd arbennig yn ystod y flwyddyn ariannol ddiwethaf.

Cynghorir holl aelodau'r Cyngor Sir ac aelodau Cynghorau Tref a Chymuned i ystyried a allai cais am ganiatâd arbennig fod yn briodol iddynt mewn rhai amgylchiadau ac fe'u hanogir i gysylltu â'r Swyddog Monitro am gyngor. Rhennir dolenni i Nodiadau Briffio ar Ganiatâd Arbennig ag aelodau yn y Newyddlenni a anfonir atynt (gweler **Atodiadau 3-6**).

4.8 Cod Ymddygiad: Pennu'r trothwy ar gyfer cofrestru rhoddion a lletygarwch

Mae'r Cod Ymddygiad yn gosod dyletswydd ar aelodau i gofrestru rhoddion a lletygarwch sy'n werth mwy na'r trothwy a bennir gan bob awdurdod.

Ar hyn o bryd £20 ydi'r trothwy yn y Cyngor hwn. Nid yw'r swm wedi newid ers nifer o flynyddoedd.

Yr argymhelliad cyntaf yn yr Adolygiad gan Richard Penn yw y dylai'r trothwy ar gyfer datgan unrhyw rodd neu letygarwch, gael ei nodi yn y Cod er mwyn sicrhau cysondeb ledled Cymru.

Nodir yn nogfen ymgynghori Llywodraeth Cymru nad oes bwriad i ddiwygio'r Cod Enghreifftiol ond mae Llywodraeth Cymru yn argymhell yn ei ganllawiau statudol ac anstatudol sy'n deillio o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) y dylai'r dull o bennu'r trothwy gael ei adolygu a'i gytuno o fewn prif gynghorau unigol ac y dylai'r adolygiad rheolaidd o drothwyon gael ei gynnwys yn adroddiad blynyddol y Pwyllgor Safonau. Mae'r canllawiau hefyd yn awgrymu bod hwn yn fater y dylid ei drafod fel mater o drefn gan y swyddogion monitro a chadeiryddion grwpiau pwyllgorau safonau.

Yn wir, bu rhywfaint o drafod ar lefel genedlaethol (yng nghyfarfodydd y Swyddogion Monitro a Fforwm Cenedlaethol y Pwyllgorau Safonau) ynglŷn â chysoni'r trothwy a chael pob awdurdod yng Nghymru i osod yr un trothwy'n wirfoddol, heb orfod newid y ddeddfwriaeth. Y trothwy arfaethedig a drafodwyd yn Fforwm Cenedlaethol y Pwyllgorau Safonau oedd £25.

Mae'r Pwyllgor Safonau'n cytuno gyda'r newid hwn mewn ymgais i sicrhau cysondeb ag Awdurdodau eraill yng Nghymru ac, oherwydd bod y swm yn debyg i'r swm sydd eisoes wedi'i bennu yn yr Awdurdod hwn, nid yw'n debygol o beri unrhyw anawsterau mawr.

Os ydi'r Cyngor yn cytuno i'r cynnig hwn h.y. cynyddu'r lefel cofrestru ar gyfer rhoddion a lletygarwch â dderbynir gan aelodau i £25, awgryma'r Pwyllgor Safonau ei fod yn cynnwys yr argymhelliad yn yr adroddiad nesaf / mwyaf addas ar faterion cyfansoddiadol gaiff ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn.

4.9 Hyfforddiant

Cyflwynir adroddiadau gan y Rheolwr Datblygu Adnoddau Dynol yng nghyfarfodydd ffurfiol y Pwyllgor Safonau sy'n cynnwys ystyried y cynnwys a'r gweithredu sydd wedi ei gyflawni o fewn Rhaglen Hyfforddi Aelodau'r Cyngor. Rhoddir cyfle i'r Pwyllgor roddi ei fewnbwn ar y Rhaglen wrth iddi gael ei datblygu ac ystyried sut bydd Aelodau'n cydymffurfio.

Yn dilyn cynnal adolygiadau o gyfarfodydd y Cyngor a rhai o'i Bwyllgorau, gwnaeth y Pwyllgor Safonau argymhelliad y dylai hyfforddiant ar gyfer Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion y Cyngor a'i Bwyllgorau fod yn fandadol, wrth iddynt gael eu hethol ac yna bob dwy flynedd os cant eu hail-ethol. Cyflwynwyd y syniad hwn gerbron cyfarfod o'r Arweinyddion Grwpiau a chytunwyd gyda'r argymhelliad hwn.

Mae Hyfforddiant ar gyfer aelodau'r Pwyllgor Safonau'n rhan o Raglen Waith flynyddol y Pwyllgor. Mae'r Hyfforddiant a gynhaliwyd ar gyfer yr aelodau yn ystod y cyfnod adrodd hwn yn cynnwys hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad i Aelodau ar 20 Mai 2022 (yn dilyn yr Etholiadau Llywodraeth Leol) ac yna ym mis Chwefror 2023 (yn dilyn penodi dau gynrychiolydd Cyngor Tref a Chymuned i'r Pwyllgor). Mae gwaith ar y gweill gyda'r adran Adnoddau Dynol i sicrhau cydymffurfiaeth â'r

modiwlau gorfodol, yn cynnwys hyfforddiant ar Gadeirio Cyfarfodydd ar gyfer Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor.

Mae'r Pwyllgor Safonau hefyd wedi trefnu hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad i aelodau'r Cynghorau Tref a Chymuned ym mis Hydref 2022. Cafodd pedwar sesiwn ei threfnu, gyda dim ond tair yn cael ei chynnal oherwydd diffyg diddordeb gan y Cynghorau Tref a Chymuned. Roedd y nifer isel a fynychodd yn destun trafodaeth yng nghyfarfod y Pwyllgor Safonau ym mis Rhagfyr 2022 a rhoddwyd sylw i hynny yn y Newyddlen ac yn ystod y Fforwm Cyngor Tref a Chymuned. Fel Pwyllgor, credwn ei bod hi'n hanfodol bod pob Cynghorydd yn derbyn hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad ac rydym yn siomedig bod Llywodraeth Cymru wedi gwrthod yr argymhelliad yn yr adroddiad Penn (argymhelliad rhif 7) y dylai hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad fod yn orfodol i bob aelod. Mae hyn wedi'i gynnwys yn ymateb y Pwyllgor i Ymgynghoriad LIC ar yr adroddiad Penn.

Mae hyfforddiant ar gyfer Arweinwyr Grŵp yn faes arall sydd wedi cael ei drafod gan y Pwyllgor Safonau a bydd y trafodaethau hyn yn parhau. Mae hyn yn cynnwys edrych ar y modd y gellid datblygu'r hyfforddiant i Arweinwyr Grŵp ar y ddyletswydd newydd (manyion uchod) ar y cyd drwy Fforwm Cenedlaethol y Pwyllgorau Safonau.

5. **Llwyddiannau yn erbyn rhaglen waith y tymor presennol**

Cymeradwywyd Rhaglen Waith y Pwyllgor Safonau ar gyfer 2022/2023 gan y Cyngor llawn ym mis Medi 2022.

Gan fod ei gyfrifoldebau'n datblygu o hyd, gall y rhaglen waith arfaethedig newid, wrth i flaenoriaethau newid, ac mae'r Pwyllgor wedi rhoi sylw i rai materion nad oedd wedi eu rhagweld pan gafodd y rhaglen waith ddrafft ei chyflwyno i'r Cyngor.

Mae'r ddogfen yn **Atodiad 1** yn cynnwys Rhaglen Waith gymeradwy'r Pwyllgor ar gyfer 2022-23 ynghyd â'r materion ychwanegol, ac mae'n nodi'r camau a gymerwyd mewn perthynas â phob mater.

6. **Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2023/2024**

Mae Rhaglen Waith Arfaethedig y pwyllgor ar gyfer y flwyddyn i ddod ar gael yn **Atodiad 2**.

7. **Argymhelliad**

7.1 Bod yr Adroddiad Blyneddol yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor i'w gymeradwyo o fewn tri mis o'i dderbyn.

7.2 Bod y Cyngor yn cymeradwyo Rhaglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2023/2024 (**Atodiad 2**) gan dderbyn y gallai materion ychwanegol gael eu cynnwys, yn unol â'r galw.

Atodiad 1 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

Rhaglen Waith ar gyfer Pwyllgor Safonau 2022/23 – gyda nodiadau ar gyfer Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor ar gyfer 2022/2023

Rhif	Eitem	Camau	Camau a gymerwyd yn ystod cyfnod yr adroddiad
1	Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau i'r Cyngor llawn	Pwyllgor i ddechrau ystyried yr Adroddiad Blynyddol nesaf, a dechrau gweithio arno, cyn eu cyfarfod ffurfiol ym mis Mehefin 2023. Rhannu'r adroddiad blynyddol (unwaith y bydd wedi'i ystyried gan y Cyngor) gyda Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru?	Adroddiad 2021/2022 wedi'i gyflwyno i'r Cyngor llawn ym mis Medi 2022. Adroddiad 2022/2023 (drafft) wedi'i drafod mewn cyfarfod anffurfiol ar 26/5 ac yng nghyfarfod y Pwyllgor Safonau ym mis Mehefin 2023, ac yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor llawn ym mis Medi 2023.
2	Adolygu'r Protocol Datrys yn Lleol	Gwnaed diwygiad ym mis Mawrth 2022 – efallai y bydd angen adolygiad ar ôl trafodaeth gydag arweinwyr grŵp. Yr adroddiad wedi gwneud achosion yr ymdriniwyd â nhw yn anhysbys dan broses ddatrys yn lleol Ombwdsmon Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru?	Protocol Datrys yn Lleol diwygiedig ar gyfer aelodau CSYM wedi'i dderbyn gan y Pwyllgor Safonau, yn dilyn trafodaeth gydag Arweinwyr Grŵp mewn cyfarfod a chyflwyniad i'r holl Aelodau mewn sesiwn Briffio ym mis Rhagfyr 2022. Eitem wedi'i chynnwys yng Nghylchlythyr y Cyngor Sir ym mis Mawrth 2023. Gwaith ar y Protocol Datrys Lleol ar gyfer Cyngorau Tref a Chymuned wedi'i gynnwys yn rhaglen waith 2023/24.
3	Cynnig a Darparu hyfforddiant i arweinwyr grwpiau gwleidyddol. Angen penderfynu: • Pwy fydd yn darparu'r hyfforddiant • Cyfranogiad aelodau'r pwyllgor safonau • Cynnwys uwch swyddogion?	Angen trafod gydag arweinwyr grwpiau gwleidyddol a'r gwasanaethau democrataidd. Rhaid i'r trefniadau hyn gael eu gwneud ar ddechrau pob gweinyddiaeth ac o fewn 6 mis i'r etholiadau a rhaid eu hadolygu'n flynyddol o leiaf.	Wedi'i drafod gydag Adnoddau Dynol. Ymholiadau wedi'u gwneud i CLILC am unrhyw hyfforddiant 'penodol' sydd ar gael. Parhau gyda rhaglen waith 2023/24. Cyfarfod nesaf Fforwm Pwyllgorau Safonau Cenedlaethol ym Mehefin 2023.

Atodiad 1 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

4	Cyfathrebu gydag arweinwyr grwpiau gwleidyddol	Proses adrodd ffurfiol gan arweinwyr neu fwy anffurfiol? Cysondeb adroddiadau gan arweinwyr grŵp? Trefnu cyfarfodydd yn rheolaidd er mwyn adolygu ymddygiad?	Cadeirydd ac Is-gadeirydd angen mynychu cyfarfodydd yr Arweinwyr Grŵp fel a ganlyn: 29.09.2022 – cyflwyno'r Protocol Datrys yn Lleol diwygiedig; 08.12.2022 – cyflwyno arsylwadau a wnaed yn dilyn ymarferiad arsylwi yng nghyfarfodydd y Cyngor; 16.03.2023 – trafod eitemau o gyfarfod ffurfiol mis Rhagfyr a'r Cylchlythyr i ddilyn; 27.04.2023 – trafod Templed Adroddiad yr Arweinwyr Grŵp (dyletswydd newydd dan Ddeddf 2021); 08.06.2023 – cyflwyno ymateb drafft y Pwyllgor Sgriwtini yn ymgynghoriad Llywodraeth Cymru o argymhellion adroddiad Penn;
5	Ymyrraeth/ hysbysiad cwynion lefel isel, gyda rhai o fewn grwpiau nad ydynt wedi'u hadrodd i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.	Angen gweld ymateb gan adroddiad Penn gan Lywodraeth Cymru. Rhaid gwneud pob adroddiad yn anhysbys.	Wedi cyfarfod ar 8/3/21 a 27/5/21. Wedi cyhoeddi adroddiad Penn. Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar agor dan ddiwedd Mehefin 2023. Bydd y mater hwn yn parhau o fewn rhaglen waith 2023/2024.
6	Cyfarfodydd	Cyfarfod ffurfiol diwethaf 15/12/2021 Cyfarfod(ydd) anffurfiol angen ystyried: - Ymgynghoriad ar ganllawiau statudol drafft Llywodraeth Cymru ar safonau ymddygiad, fel drafft ar gyfer Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor ar gyfer y Cyngor llawn. (8/3/22) - Rhaglen waith ar	Cynhaliwyd cyfarfod ffurfiol ar 28/6/22. Cyfarfod anffurfiol ar 14/11/22 (arsylwi cyfarfod y Cyngor/Pwyllgor – trafod canfyddiadau) Cyfarfod anffurfiol ar 07/12/22 (arsylwi cyfarfod y Cyngor/Pwyllgor – trafod cyflwyniad yng nghyfarfod yr Arweinwyr Grŵp) Cyfarfod ffurfiol ar 14/12/22 Cyfarfod anffurfiol ar 13/1/23 (trafod amrywiaeth o faterion gan gynnwys eitemau ar gyfer

Atodiad 1 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

		gyfer 22/23 (27/4/22) Cyfarfod ffurfiol nesaf wedi'i drefnu ar gyfer 28/6/2022.	Cylchlythyrau ac arsylwi cyfarfodydd y Pwyllgor) Cyfarfod anffurfiol 24/3/23 (Templed Adroddiad Arweinwyr Grŵp gyda'u dyletswydd newydd dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau Cymru 2021) Cyfarfod anffurfiol 12/5/22 (ymgyngoriad Llywodraeth Cymru ar adroddiad Penn) Cyfarfod anffurfiol 26/5/22 (adroddiad blynyddol a rhaglen waith y Pwyllgor Safonau ar gyfer 2023/2024) Cyfarfod ffurfiol nesaf wedi'i drefnu ar gyfer 14/6/2023.
7	Cylchlythyr yn dilyn cyfarfod ffurfiol a gynhaliwyd 15.12.2021	Aelodau angen ystyried olrhain ymatebion i'r Cylchlythyr gan nifer penodol o gynghorau tref a chymuned yn dilyn trafodaeth ar yr eitem hon yng nghyfarfod ffurfiol y Pwyllgor ym mis Rhagfyr 2021.	Anfonwyd y Cylchlythyr ym mis Awst 2022 (ymgorffori gwybodaeth o gyfarfodydd ffurfiol y Pwyllgor Safonau ar 12/2021 a 06/2022). Anfonwyd y Cylchlythyr ym mis Mawrth 2023 yn dilyn y cyfarfod ffurfiol ym mis Rhagfyr 2022– yn dilyn cyflwyniad gan bob Fforwm o'r Cynghorau Tref a Chymuned a chyfarfodydd Arweinwyr Grŵp. Cylchlythyr yn cael ei anfon yn dilyn y cyfarfod ffurfiol ym mis Mehefin 2023.
8	Adrodd am gwynion – Adroddiadau Diweddarau Chwarterol	Angen gweithio ar weithdrefn i alluogi aelodau'r Pwyllgor i gael sicrwydd na fydd achosion a adroddwyd i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn dangos unrhyw duedd benodol o ran ymddygiad gwael. Bwriad y broses hon yw gwarchod a pharchu (unrhyw rai o) ofynion	Cwynion ar gyfer Ch1 a Ch2 2022/2023 wedi'u cyflwyno i aelodau'r Pwyllgor Safonau yng nghyfarfod Rhagfyr 2022. Cwynion ar gyfer Ch3 2022/2023 wedi'u hanfon at aelodau ym mis Ionawr 2023. Cwynion ar gyfer Ch4 2022/2023 wedi'u hanfon at aelodau'r Pwyllgor Safonau ym mis Ebrill 2023. Bydd adroddiadau cwynion Ch3 a Ch4 yn cael eu cyflwyno mewn cyfarfod ffurfiol o'r Pwyllgor Safonau ym mis Mehefin 2023.

Atodiad 1 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

		Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ynghylch cyfrinachedd y materion hyn.	
9	Pwyllgor Safonau'n arsylwi gwaith Pwyllgorau Cyhoeddus a'r Cyngor llawn	Yn dilyn penderfyniad y bydd aelodau'r Pwyllgor yn ymgymryd â rôl arsylwi gweithdrefnau mewn cyfarfodydd ffurfiol cyhoeddus Pwyllgorau penodol o'r Cyngor (Sgriwtini a Chynllunio) a chyfarfodydd y Cyngor llawn, hysbyswyd Arweinwyr Grŵp fod hyn bellach mewn grym. Gofynnir i aelodau'r Pwyllgor sydd eisiau cymryd rhan yn y rôl arsylwi hon wneud cais i wirfoddoli, fel y gellir paratoi amserlen a neilltuo cyfrifoldebau yn ôl hyn.	Angen datblygu adroddiad profforma i sicrhau bod yr holl faterion yn cael eu cofnodi. Cwblhawyd ymarferiad arsylwi rhwng Medi-Rhagfyr 2022. Mae manylion am y broses wedi'u cynnwys mewn adroddiad llawn i'r Pwyllgor Safonau (dolen isod). Cyfarfod anffurfiol ar 14/11/22 (arsylwi cyfarfodydd y Cyngor/Pwyllgor – trafod canfyddiadau hyd yma) Cyfarfod anffurfiol ar 07/12/22 (arsylwi cyfarfodydd y Cyngor/Pwyllgor – trafod cyflwyniad ar gyfer cyfarfod yr Arweinwyr Grŵp) Trafod canfyddiadau gydag Arweinwyr Grŵp mewn cyfarfod ar 08/12/22 Cyfarfod ffurfio ar 14/12/22. Adroddiad llawn ar gael yma. Arsylwadau ar gyfer Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn parhau. 4 aelod i fynychu cyfarfodydd ar 19/01/2023 (bore a phrynhawn). Cyfarfod anffurfiol ar 13/1/23 (trafod amrywiaeth o faterion gan gynnwys parhau i arsylwi cyfarfodydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol) Gohebiaeth wedi'i anfon mewn perthynas â'r mater hwn, gan gynnwys Arweinwyr Grŵp. Gwnaed penderfyniad i beidio â pharhau gydag unrhyw arsylwi pellach ar gyfer yr ymarferiad hwn. Adolygu hyn yn y dyfodol.

Atodiad 1 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

10	Hyfforddiant ar gyfer aelodau'r Pwyllgor Sgriwtini		Trafodaethau'n parhau gydag Adnoddau Dynol. Hyfforddiant ar y cod ymddygiad gyfer aelodau'r Pwyllgor Safonau ar 20/5/22. Cytunwyd bod y canlynol yn ofynnol i aelodau'r Pwyllgor Safonau ☐ Moeseg a Safonau ☐ GDPR ☐ Ymwybyddiaeth seiber ☐ Cyflwyniad i amrywiaeth a chydaddoldeb Ar gael ar y gronfa ddysgu. Cyfarfodydd cadeirio hefyd yn ofynnol ar gyfer Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Pwyllgorau. [argymhellion y Pwyllgor Safonau, Arweinwyr Grŵp wedi cytuno arnynt]. Hyfforddiant cod ymddygiad wedi'i gynnal ar gyfer dau aelodau newydd Cynghorau Tref a Chymuned y Pwyllgor Safonau (gwahoddiad estynedig i aelodau eraill o'r Pwyllgor Safonau hefyd) ar 15.02.2023.
11	Sut i Gwyno	Ystyried sut i hyrwyddo sut i wneud cwyn yn erbyn aelodau etholedig unwaith y cytunir ar y broses ar gyfer cwynion 'lefel isel' yn dilyn ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar yr adolygiad Penn.	Wedi cyhoeddi adroddiad Penn. Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar agor dan ddiwedd Mehefin 2023. Bydd y mater hwn yn parhau o fewn rhaglen waith 2023/2024.

MATERION A YCHWANEGWYD I'R RHAGLEN WAITH AR ÔL CAEL CYMERADWYAETH GAN Y CYNGOR LLAWN YM MIS MEDI 2023:

Rhif	Eitem	Camau	Camau a gymerwyd yn ystod cyfnod yr adroddiad
12	Caniatadau Arbennig / Gollyngiadau	Pan fydd ceisiadau'n codi	Dim ceisiadau yn ystod cyfnod yr adroddiad.
13	Adroddiadau	Pwyllgor Safonau'n	Rheolwr busnes gwasanaethau

Atodiad 1 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

	blynyddol aelodau	parhau i annog yr arferiad o gwblhau adroddiadau blynyddol	democrataidd wedi mynychu cyfarfod ffurfiol ar 14/12/2022. Penodi Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd newydd ym mis Ionawr 2023. Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Safonau wedi cyflwyno'r mater hwn i'r Arweinwyr Grŵp ar 16/03/2023. Cafodd y mater hwn ei gynnwys yng Nghylchlythyr y Cyngor Sir. Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd angen mynychu cyfarfod ym mis Mehefin 2023 i drafod gwaith sy'n mynd rhagddo gyda'r adroddiadau blynyddol.
14	Hyfforddiant Mewnol	Angen cofnodi hyfforddiant mewnol a sicrhau ei fod ar gael i aelodau	Ddim ar gael ar hyn o bryd.
15	Penodi cynghorwyr tref a chymuned eistedd ar y Pwyllgor Safonau	Gwahoddir ceisiadau drwy ohebiaeth a chylchlythyrau	Yn cael ei godi yn fforwm Cynghorau Tref a Chymuned mis Medi. Dyddiad Cau 30/9/22 4 cais wedi'i dderbyn. Papur ymgeisio a phleidleisio wedi'i anfon at glerciaid Cynghorau Tref a Chymuned ar 6/10/2022 i'w dychwelyd erbyn 5pm 19/11/2022. Cyflwynwyd adroddiad i'r Cyngor llawn am benderfyniad ar 6/12/22. Cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor Safonau yn ei gyfarfod ffurfiol ar 14/12/22. Ar gael yma. Penodwyd y Cynghorydd Margaret Ann Thomas ar gyfer Cyngor Tref Llangefni a'r Cynghorydd Iorwerth Roberts ar gyfer Cyngor Cymunedol Bryngwran.
16	Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned	Bydd y Cadeirydd ac Is-gadeirydd yn mynychu cyfarfod y Fforwm	Cadeirydd ac Is-gadeirydd wedi mynychu cyfarfod y Fforwm ar 8/9/22 a 27/2/23.
17	Hyfforddiant ar gyfer Cynghorau Tref a Chymuned	I'w ddarparu gan Un Llais Cymru	Gwahoddiadau wedi'u hanfon 12/8/22. Pedwar diwrnod o hyfforddiant wedi'u trefnu ym mis Hydref, gyda'r gofyniad i gyflwyno ceisiadau erbyn 16/9/22.

Atodiad 1 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

			Tri dyddiad terfynol (oherwydd diffyg diddordeb gan Gynghorau Tref a Chymuned yn ystod y cyfnod cofrestru): 4/10/2022 am 2pm – Cymraeg 6/10/2022 am 6.30pm – Saesneg 20/10/2022 am 6.30pm – Cymraeg Cyflwynwyd yr adroddiad i'r Pwyllgor Safonau yn ei gyfarfod ffurfiol ar 14/12/22. Ar gael yma. Cafodd y mater sylw yng Nghylchlythyr y Cynghorau Tref a Chymuned. Cadeirydd ac Is-gadeirydd wedi mynychu cyfarfod fforwm ar 27/02/2023 i gyflwyno'r Cylchlythyr/ annog aelodau'r Cynghorau Tref a Chymuned i gwblhau hyfforddiant cod ymddygiad.
18	Cyngor Cymuned A	Wedi derbyn pryderon lefel isel ynghylch toriadau Cod Ymddygiad mewn perthynas â'r Cyngor / Cynghorwyr yn y Cyngor.	Cadeirydd ac Is-gadeirydd wedi mynychu dau gyfarfod arsylwi, ac wedi cynnal Adolygiad o'r Gofrestr Buddiannau gyda'r Clerc a'r Cadeirydd rhwng mis Hydref 2022 a Mawrth 2023.
19	Disgrifiad rôl ar gyfer Aelodau'r Pwyllgor Safonau	Mae'n rhaid darparu disgrifiadau rôl ar gyfer aelodau etholedig a chyfetholedig yn ôl Siarter Datblygu Cymdeithas Llywodraeth Cymru. Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn mabwysiadu'r disgrifiadau rôl newydd.	Disgrifiadau rôl newydd ar-lein, ac yn cynnwys dolenni at dudalen personol bob aelod o'r Pwyllgor Safonau ar y wefan.
20	Fforwm Pwyllgor Safonau Cenedlaethol	Cynnal y cyfarfod cyntaf ar 8/12/2022. Cadeirydd angen ei fynychu.	Cynhaliwyd y cyfarfod cyntaf ar 27/01/2023. Cadeirydd wedi'i fynychu, ac wedi darparu adborth i aelodau'r Pwyllgor Safonau drwy e-bost/diweddariad ar lafar yn dilyn hyfforddiant Cod Ymddygiad ym mis Chwefror 2023. Cyfarfod nesaf y Fforwm ym mis Mehefin 2023. Parhau gyda'r rhaglen waith ar gyfer 2023/2024.

Atodiad 1 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

21	Cyngor Cymuned B	Wedi derbyn pryderon lefel isel ynghylch toriadau Cod Ymddygiad mewn perthynas â'r Cyngor / Cynghorwyr yn y Cyngor.	Mynychwyd cyfarfod arsylwi ym mis Chwefror 2023, a chytunwyd ar gynnig Adolygu'r Gofrestr Buddiannau ar gyfer Haf 2023. Parhau ar y rhaglen waith ar gyfer 2023/2024.
22	Cyngor Cymuned C	Wedi derbyn pryderon lefel isel ynghylch toriadau Cod Ymddygiad mewn perthynas â'r Cyngor / Cynghorwyr yn y Cyngor.	Mynychwyd cyfarfod arsylwi ym mis Chwefror 2023, a chytunwyd ar gynnig Adolygu'r Gofrestr Buddiannau ar gyfer Haf 2023. Parhau ar y rhaglen waith ar gyfer 2023/2024.
23	Cyngor Cymuned CH	Wedi derbyn pryderon lefel isel ynghylch toriadau Cod Ymddygiad mewn perthynas â'r Cyngor / Cynghorwyr yn y Cyngor.	Mynychwyd cyfarfod arsylwi ym mis Ebrill 2023. Parhau ar y rhaglen waith ar gyfer 2023/2024.

Atodiad 2 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

Rhaglen Waith Arfaethedig ar gyfer y Pwyllgor Safonau 2023/2024

Rhif	Eitem	Camau	Cwblhawyd / Camau Pellach
1	Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau i'r Cyngor Llawn	Pwyllgor i ddechrau ystyried yr Adroddiad Blynyddol nesaf, a dechrau gweithio arno, cyn eu cyfarfod ffurfiol ym mis Mehefin 2023. Pwyllgor i ddechrau datblygu ei adroddiad blynyddol ar gyfer 2023/2024 (a rhaglen waith arfaethedig ar gyfer 2024/2025) ar ddiwedd tymor 2023/2024.	Adroddiad drafft wedi cael ei ystyried yn ystod y cyfarfod anffurfiol ar 26/05/2023. Gwaith yn parhau ar gyfer cyflwyno adroddiad 2023/2024 yng nghyfarfod y Pwyllgor Safon ar 14/06/2023. Angen gwaith pellach mewn perthynas â'r adran sy'n delio ag Arweinwyr Grŵp yn adroddiad 2023/2024 a'u cyfrifoldebau newydd. Bydd hyn yn destun trafodaeth bellach gydag aelodau'r Pwyllgor Safonau cyn cyflwyno'r adroddiad i'r Cyngor Llawn. Cyflwyno adroddiad blynyddol 2023/2024 i'r Cyngor Llawn ym mis Medi 2023.
2	Adolygu'r Protocol Datrysiad Lleol	Protocol Datrysiad Lleol diwygiedig ar gyfer aelodau CSYM wedi'i dderbyn gan y Pwyllgor Safonau yn ei gyfarfod ar 14.12.22. Eitem wedi'i chynnwys yng Nghylchlythyr y Cyngor Sir. Angen gwaith pellach mewn perthynas â'r Protocol Datrysiad Lleol ar gyfer y cynghorau tref a chymuned, ynghylch nifer yr achosion lle gofynnwyd i'r Pwyllgor Safonau gynorthwyo oherwydd pryderon ymddygiad.	Mae'r Protocol Datrysiad Lleol ar gyfer aelodau Cynghorau Tref a Chymuned yn eitem ar gyfer Agenda nesaf cyfarfod ffurfiol y Pwyllgor Safonau ym Mehefin 2023.
3	Cynnig a Darparu	Angen trafod gydag	Cynhelir cyfarfod nesaf y

Atodiad 2 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

Rhif	Eitem	Camau	Cwblhawyd / Camau Pellach
	hyfforddiant i arweinwyr grwpiau gwleidyddol. Angen penderfynu: - Pwy fydd yn darparu'r hyfforddiant - Cyfranogiad aelodau'r pwyllgor safonau - Cynnwys uwch swyddogion?	arweinwyr grwpiau gwleidyddol a'r gwasanaethau democrataidd. Rhaid i'r trefniadau hyn gael eu gwneud ar ddechrau pob gweinyddiaeth ac o fewn 6 mis i'r etholiadau a rhaid eu hadolygu'n flynyddol o leiaf. Trafodwyd hyfforddiant ar gyfer Arweinwyr Grŵp yn Fforwm Cenedlaethol y Pwyllgor Safonau. Unrhyw gynnydd wedi'i wneud?	Fforwm Pwyllgorau Safonau Cenedlaethol ym mis Mehefin 2023.
4	Cyfathrebu gydag arweinwyr grwpiau gwleidyddol	Cadeirydd ac Is-gadeirydd angen mynychu cyfarfod yr Arweinwyr Grŵp yn dilyn pob cyfarfod ffurfiol o'r Pwyllgor Safonau. Adrodd/cyfathrebu ymhellach fel bo angen.	
5	Dyletswyddau adrodd Arweinwyr Grŵp a'r broses sy'n cael ei dilyn	Cytunir ar y trefniadau canlynol: (i'w gosod pan yn ymwybodol ohonynt – Haf 2023)	
6	Cyfarfodydd	Cyfarfodydd ffurfiol yn ystod Mehefin a Rhagfyr 2023, a phan y bo'n ofynnol. Efallai y trefnir cyfarfod anffurfiol pan fo'n ofynnol.	
7	Newyddlenni yn dilyn y cyfarfod ffurfiol	Parhau (a) i anfon Cylchlythyrau at aelodau etholedig ac aelodau cyfetholedig y	

Atodiad 2 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

Rhif	Eitem	Camau	Cwblhawyd / Camau Pellach
		Cyngor hwn, a (b) chynghorwyr tref a chymuned. Angen ystyried pynciau perthnasol i'w cynnwys.	
8	Adrodd am gwynion – Adroddiadau Diweddarau Chwarterol	Anfonir adroddiadau at aelodau'r Pwyllgor yn chwarterol. Mae'r adroddiadau hefyd wedi'u cynnwys ar Agenda Ffurfiol y Pwyllgor (adrodd ddwywaith y flwyddyn). Mae'r adroddiad i'r Pwyllgor yn trafod unrhyw duedd benodol o ran ymddygiad gwael, ond gyda'r lefel bresennol gwynion, nid oes patrwm o'r fath wedi'i adnabod. Angen parhau i adolygu hyn, a sicrhau bod y broses yn cynnal ac yn parchu (unrhyw rai o) ofynion Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ynghylch cyfrinachedd y materion hyn.	
9	Hyfforddiant ar gyfer Aelodau'r Pwyllgor Safonau	Sicrhau bod holl aelodau'r Pwyllgor Safonau wedi cwblhau hyfforddiant mandadol. Trefnu hyfforddiant cyfryngu. Trefnu hyfforddiant Gollyngiadau. Trefnu unrhyw hyfforddiant pellach sy'n ofynnol, mewn	

Atodiad 2 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

Rhif	Eitem	Camau	Cwblhawyd / Camau Pellach
		ymgyngoriad gyda'r Rheolwr Hyfforddiant Adnoddau Dynol.	
10	Sut i Gwyno	Ystyried sut i hyrwyddo sut i wneud cwyn yn erbyn aelodau etholedig unwaith y cytunir ar y broses ar gyfer cwynion 'lefel isel' yn dilyn ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar yr adolygiad Penn.	
11	Caiatadau Arbennig / Gollyngiadau	Pan fydd ceisiadau'n codi	
12	Adroddiadau blynyddol aelodau	Pwyllgor Safonau'n parhau i annog yr arferiad o gwblhau adroddiadau blynyddol a gweithio gyda Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd ar y mater hwn.	
13	Penodi aelod annibynnol newydd i eistedd ar y Pwyllgor Safonau	Cynhaliwyd y broses ymgeisio drwy Banel Dethol y Pwyllgor Safonau.	Trefnwyd cyfarfod cyntaf y Panel Dethol ar gyfer mis Mehefin 2023.
14	Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned	Cadeirydd ac Is-gadeirydd yn mynychu cyfarfodydd y Fforwm i gyflwyno materion o ddiddordeb gan y Pwyllgor Safonau i'r Cynghorau Tref a Chymuned.	Mynychu cyfarfod y Fforwm yn dilyn cyfarfod Mehefin 2023.
15	Fforwm y Pwyllgor Safonau Cenedlaethol	Cadeirydd y Pwyllgor Safonau angen mynychu cyfarfodydd y Fforwm a darparu adborth i aelodau'r Pwyllgor.	Cyfarfod nesaf ym mis Mehefin 2023.
16	Adrodd achosion gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a'r PDC. Cynnig crynodeb ar y prif pwyntiau dysgu ar gyfer aelodau'r Pwyllgor.	Darparu adroddiadau ym mhob cyfarfod ffurfiol o'r Pwyllgor Safonau gan grynhoi'r prif bwyntiau o'r achosion a gyhoeddwyd gan	I'w gynnwys ar y Rhaglen ar gyfer cyfarfod Mehefin 2023.

Atodiad 2 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

Rhif	Eitem	Camau	Cwblhawyd / Camau Pellach
		Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a'r PDC. Dwyn unrhyw bwyntiau dysgu i sylw'r Cyngor Sir a/neu'r Cyngorau Tref a Chymuned drwy'r Cylchlythyr.	
17	Trefniadau hyfforddi gan Gyngorau Tref a Chymuned	Gwnaed cais gan y Pwyllgor Safonau yn ei Gylchlythyr mis Mawrth 2023 i Gyngorau Tref a Chymuned anfon copi o'u Trefniadau Hyfforddi at y Pwyllgor Safonau erbyn diwedd Mai 2023. Hybu hyfforddiant a gynigir gan Un Llais Cymru.	Cyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor Safonau erbyn Mehefin 2023. Sut i symud ymlaen â'r wybodaeth hon? Beth am y Cyngorau Tref a Chymuned nad ydynt wedi ymateb? Cysylltu gyda Un Llais Cymru am fanylion.
18	Adroddiad Penn / ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar faterion moesegol	Adroddiad Penn wedi'i gyhoeddi. Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar yr adroddiad Penn a drafodwyd mewn cyfarfod anffurfiol o'r Pwyllgor Safonau ar 12.05.2023. Cyflwynwyd ymatebion drafft o'r ymgynghoriad i'r Arweinwyr Grŵp gan y Cadeirydd ar 08.06.2023. Eitem ar Raglen cyfarfod ffurfiol y Pwyllgor Safonau ar 14.06.2023. Cyflwyno ymatebion i'r ymgynghoriad erbyn	

Atodiad 2 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

Rhif	Eitem	Camau	Cwblhawyd / Camau Pellach
		23 Mehefin 2023. Gwaith pellach ei angen pan fydd ymateb Llywodraeth Cymru i'r Ymgynghoriad yn cael ei gyhoeddi.	
19	Penodi Cadeirydd ac Is-gadeirydd ar gyfer y Pwyllgor.	Tymor y Cadeirydd ac Is-gadeirydd presennol yn dod i ben 05.02.2024	
20	Cyngor Cymuned B	Dau aelod o'r Pwyllgor Safonau angen cynnal Adolygiad o'r Cofrestr Buddiannau a Chod Ymddygiad sy'n berthnasol i faterion yn y Cyngor, a darparu adborth i'r Cyngor drwy'r Cadeirydd.	
21	Cyngor Cymuned C	Dau aelod o'r Pwyllgor Safonau angen cynnal Adolygiad o'r Cofrestr Buddiannau a Chod Ymddygiad sy'n berthnasol i faterion yn y Cyngor, a darparu adborth i'r Cyngor drwy'r Cadeirydd. (Os bydd y Cyngor yn cytuno).	
22	Cyngor Cymuned Ch	Camau i'w cymryd yn dilyn cyfarfod arsylwi ym mis Ebrill 2023.	
23	Sgyrsiau Blynyddol ar gyfer aelodau'r Pwyllgor Safonau	Bydd y Cadeirydd yn cyfarfod gyda'r aelodau ac yn adrodd unrhyw allbynnau sydd angen eu trefnu gyda'r Swyddog Monitro. Bydd y Cadeirydd yn derbyn sgwrs flynyddol gan y Swyddog Monitro.	
24	Adolygiad o sampl o Gofrestrau Diddordebau	Cynhelir adolygiad gwaith papur o	

Atodiad 2 – Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/2023

Rhif	Eitem	Camau	Cwblhawyd / Camau Pellach
	Aelodau'r Cyngor Sir.	Gofrestrau Diddordebau sampl o Aelodau CSYM gan aelodau annibynnol y Pwyllgor Safonau.	
13	Arsylwi cyfarfodydd y Cyngor a'i Bwyllgorau o bryd i'w gilydd.	Bydd aelodau'r Pwyllgor Safonau'n mynychu cyfarfodydd y Cyngor Sir neu ei Bwyllgorau at bwrpas arsylwi os bydd angen, ac, os yn briodol, yn darparu adborth ar gyfer y Cadeirydd perthnasol.	
26	Cydweithio gyda'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd gyda'i waith ar brofiad y cwsmer / cyfarfodydd hybrid (fel yr adroddodd y Pwyllgor Safonau yn dilyn y broses Arsylwi yn ystod 2022/2023)	Cynorthwyo'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd wrth iddo ystyried yr argymhellion roddwyd gan y Pwyllgor Safonau.	
27	Cefnogi gwaith y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd wrth hybu llesiant aelodau'r Cyngor Sir.	Cynorthwyo'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd wrth iddo arwain yn y maes hwn.	
28	Mynediad at wybodaeth ynghylch y Pwyllgor Safonau ar wefan y Cyngor Sir,	Cymryd camau er mwyn sicrhau fod mynediad rhwydd at wybodaeth ynghylch y Pwyllgor Safonau ar wefan y Cyngor.	

NEWYDDLEN Y PWYLLGORSAFONAU CYNGHORWYR TREF A CHYMUNED

CYFLWYNIAD

Hoffai'r Pwyllgor Safonau eich llongyfarch i gyd ar gael eich ethol neu eich ailethol yn gynghorwyr tref / gymuned. Mae'r Pwyllgor Safonau yma i'ch cefnogi i gadw at y cod ymddygiad a fabwysiadwyd gan eich cyngor. Fel y gwyddoch, mae cynnal y lefelau uchaf o ymddygiad moesegol yn rhan hanfodol o'ch rôl wrth gynrychioli'r cyhoedd.

DATGAN DIDDORDEB

Mae canllawiau lleol wedi'u cyhoeddi i Gynghorwyr ar ddatganiadau o ddiddordeb ac maent wedi'u darparu i'ch clercod*. Mewn rhai amgylchiadau mae'n bosibl cael caniatâd arbennig gan y Pwyllgor Safonau i gymryd rhan mewn penderfyniadau, hyd yn oed os oes gennych ddiddordeb sy'n rhagfarnu (fel yr ydych yn gwybod, mae hwn yn ddiddordeb personol sylweddol sy'n golygu nad ydych yn cael cymryd rhan mewn trafodaeth neu bleidleisio). Mae canllawiau lleol ar sut i wneud cais am ganiatâd arbennig wedi'u darparu i'ch clercod*. Cysylltwch â'r Swyddog Monitro am gyngor a chymorth wrth gyflwyno unrhyw gais y dymunwch ei wneud.

*Byddai'r Swyddog Monitro yn hapus i ddarparu copïau pellach ar gais.

PANEL DYFARNU CYMRU

- Panel Dyfarnu Cymru sy'n gwneud penderfyniad ar achosion difrifol o dorri'r cod ymddygiad. Mae'r Panel yn dribiwnlys sy'n cynnal gwrandawiadau cyhoeddus.
- Adroddir ar yr achosion hyn yn llawn ar wefan y Panel Dyfarnu sydd ar gael ar y ddolen [hon](#)
- Os byddai'n well gennych chi weld crynodeb o'r achosion hyn fe adroddir arnynt i'r Pwyllgor Safonau. Mae'r crynodeb diweddaraf a ystyriwyd gan y Pwyllgor Safonau ar gael yn y fan [yma](#).

DATBLYGU AELODAU

- Mae darparu hyfforddiant i chi ar eich cod ymddygiad yn rhan o rôl y Pwyllgor.
- Felly, rydym wedi ysgrifennu at bob clerc i gynnig sesiynau hyfforddi rhithiol, 1.5 awr o hyd, ar y dyddiadau a ganlyn:

Dydd Mawrth 4ydd Hydref, 2pm - Cymraeg
Dydd Iau 6ed Hydref, 6.30pm - Saesneg
Dydd Mawrth 18fed Hydref, 2pm - Saesneg
Dydd Iau 20fed Hydref, 6.30pm - Cymraeg

- Mae lleoedd yn gyfyngedig, felly os ydych yn gallu mynychu un o'r sesiynau yna rhowch wybod i'ch clerc cyn gynted â phosibl.

EGWYDDORION NOLAN

Wrth gytuno i ddod yn
Gynghorydd fe wnaethoch
chi hefyd gytuno i gadw at
yr egwyddorion ymddygiad
ar gyfer bywyd cyhoeddus
a adwaenir yn gyffredinol
fel Egwyddorion Nolan.
Yng Nghymru, mae'r rhain
yn cynnwys y canlynol

- Anhunanoldeb
- Gonestrwydd
- Unplygrwydd a phriodoldeb
- Dyletswydd i gynnal y gyfraith
- Stiwardiaeth
- Gwrthrychedd wrth wneud penderfyniadau
- Cydraddoldeb a pharch
- Bod yn agored
- Atebolrwydd
- Arweinyddiaeth

AC YN OLAF...

Mae'r Pwyllgor Safonau angen 2 gynrychiolydd gynghorau tref / cymuned i eistedd ar y Pwyllgor. Mae ceisiadau wedi cael eu hanfon at Glercod y gynghorau tref a chymuned gyda dyddiad cau ar gyfer ymateb erbyn diwedd mis Medi 2022. Os nad yw eich cyngor wedi trafod y cais hwn eto, gofynnwn i chi wneud hynny, ac ystyried cyflwyno enwebiad. Mae'r ffurflen gais berthnasol wedi ei darparu i bob clerc. Os bydd mwy na dau ymgeisydd yn cael eu henwebu, bydd proses pleidlais bost yn dilyn.

Hefyd, rhowch wybod i'ch clercod os ydych yn dymuno mynychu unrhyw un o'r sesiynau hyfforddi a nodir uchod.

Nodyn i'ch atgoffa bod y Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned Lleol i fod i gael ei gynnal ar 8 Medi 2022.

Sicrhewch fod eich cyngor yn cael ei gynrychioli.

Bydd Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor yn cael ei ystyried gan y Cyngor Sir ar y 29ain o Fedi 2022 a bydd ar gael i chi ar wefan Cyngor Sir Ynys Môn

ADOLYGIADAU LLYWODRAETHU ANFFURFIOL

Mae'r Pwyllgor yn cynnal adolygiadau llywodraethu o rai cynghorau tref/cymuned; edrych ar ymrwymadau, datganiadau o ddiddordeb, cofnodion a chofnodion hyfforddiant. Pan fu'r Pwyllgor yn bwriadu cynnal adolygiadau o'r fath, byddent yn cysylltu â'r clercod perthnasol ymlaen llaw. Rydym yn ddiolchgar iawn i'ch clercod am y cymorth y maent wedi'i roi i ni yn y gorffennol.

- Bydd pob cyngor a adolygir yn derbyn adborth ysgrifenedig ac unrhyw argymhellion, i'w hystyried gan bob aelod o'r cyngor, ond ar sail anffurfiol
- Rhoddir adborth cyffredinol a dienw i bob cyngor hefyd, gan gynnwys unrhyw argymhellion a rhannu arfer da. Byddwn yn gofyn i'r adborth hwn gael ei rannu mewn cyfarfod ffurfiol o'r cyngor

MONITRO YMDDYGIAD

Mae'r Pwyllgor hefyd yn bwriadu, o bryd i'w gilydd, anfon dau o'i aelodau i fonitro ymddygiad yng nghyfarfodydd cyhoeddus rhai cynghorau tref/cymuned. Gobeithiwn gyflawni hyn o bell a byddwn yn cysylltu â'r clercod perthnasol er mwyn gwneud y trefniadau.

Bydd aelodau'r Pwyllgor yn rhoi adborth cynnar i'r cadeirydd a'r clerc; a gall gynhyrchu canfyddiadau cyffredinol i'w dosbarthu i bob cyngor. Bydd y trefniadau monitro hyn yn dechrau yn 2023.

DYLETSWYDDAU CYFREITHIOL NEWYDD AR GYNGHORAU TREF/CYMUNED

O dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 rhaid i gynghorau tref a chymuned:

- Cynhyrchu cynllun hyfforddi blynyddol ar gyfer ei gynghorwyr a'i staff, gyda'r cynllun cyntaf yn ofynnol o fewn 6 mis i'r etholiad llywodraeth leol diwethaf ar 5 Mai 2022. Mae'r cynllun hyfforddi yn ddogfen y bydd y Pwyllgor yn gofyn amdani pan fydd yn cynnal ei adolygiadau.
- Cyhoeddi adroddiad blynyddol, cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol, ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol.
- Mae [Un Llais Cymru](#) yn cefnogi ei aelodau i gydymffurfio â'r ddeddfwriaeth newydd.

NEWYDDLLEN Y PWYLLGOR SAFONAU AR GYFER CYNGHORWYR TREF A CHYMUNED

Mawrth 2023 - Rhifyn 4

CYFLWYNIAD

Mae'r Pwyllgor Safonau yma i'ch cefnogi i ddilyn y Cod Ymddygiad y mae'ch Cyngor wedi'i fabwysiadu. Fel y gwyddoch, wrth gynrychioli'r cyhoedd mae'n hanfodol eich bod yn cynnal ymddygiad moesegol o'r safon uchaf.

EICH CYNRYCHIOLWYR AR Y PWYLLGOR SAFONAU

Yn dilyn pleidlais bost, cafodd y Cyngorydd Iorwerth Roberts o Gyngor Cymuned Bryngwran a'r Cyngorydd Margaret Thomas o Gyngor Tref Llangefni eu hethol i gynrychioli'r cyngorau tref a chymuned ar y Pwyllgor Safonau. Llongyfarchiadau i'r ddau a diolch i'r cyngorau a gymerodd ran yn y broses.

CWYNION LLEOL

Mae'r Pwyllgor Safonau'n falch bod cyn lleied o gwynion yn cael eu hanfon at yr Ombwdsmon mewn perthynas ag achosion honedig o dorri'r Cod Ymddygiad gan cyngorwyr tref a chymuned yn Ynys Môn.

ACHOSION OMBWDSMON

GWASANAETHAU CYHOEDDUS CYMRU (OGCC) A PHANEL DYFARNU CYMRU (PDC)

Mae OGCC yn ymchwilio i achosion honedig o dorri'r Cod Ymddygiad. Mae OGCC yn cyhoeddi gwybodaeth gyfyngedig ynglŷn â'r achosion sy'n cael eu cyfeirio ati ar wefan y gwasanaeth. Mae OGCC yn cyfeirio'r achosion mwyaf difrifol at PDC. Mae'r rhain yn cael eu hadrodd yn llawn ar wefan OGCC ac maent ar gael yma ac ar wefan PDC yma. Mae crynodeb o'r achosion hyn yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Safonau (PS). Mae'r crynodeb gan OGCC a ystyriwyd gan y PS ar gael yma ac mae'r crynodeb gan PDC a ystyriwyd gan y PS ar gael yma.

Mae'r themâu allweddol yn cynnwys y canlynol:

- Mae'r Ombwdsmon newydd (yn y rôl ers 1.4.22) yn dal i ddefnyddio'r prawf dau gam wrth ystyried achosion honedig o dorri'r Cod Ymddygiad. (1.) A oes tystiolaeth bod y Cod wedi'i dorri? a (2.) A ddylid ymchwilio i'r mater er budd y cyhoedd?
- Mae'n bwysig bod aelodau a chlercod cyngorau tref a chymuned yn cwblhau hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad.

HYFFORDDIANT

- Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn ei gwneud hi'n ofynnol i gyngorau lunio cynllun hyfforddi blynyddol ar gyfer cyngorwyr a staff; roedd rhaid cynhyrchu'r cynllun cyntaf o fewn 6 mis i'r etholiadau llywodraeth leol ar 5 Mai 2022.
- Hoffai'r Pwyllgor Safonau weld eich cynllun hyfforddi chi. Os gwelwch yn dda, anfonwch gopi at medwenjones@ynysmon.llyw.cymru erbyn 31 Mai 2023. Bydd y mater yn cael ei drafod gan y Pwyllgor Safonau yn ei gyfarfod ym mis Mehefin.
- Roedd y Pwyllgor Safonau'n siomedig o weld cyn lleied yn yr hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad ym mis Hydref 2022. Roedd lle i 90, ond dim ond 37 a gwblhaodd yr hyfforddiant ar y Cod. O'r 40 cyngor tref a chymuned ar Ynys Môn roedd 29 heb glerc nac aelod yn bresennol.
- Mae OGCC a PDC yn annog aelodau a chlercod i gwblhau hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad.
- Os byddwch yn torri'r Cod, a'ch bod heb gwblhau hyfforddiant ar y Cod, bydd hynny'n gwaethygu lefel y gosb fydd yn cael ei hystyried gan y Pwyllgor Safonau neu PDC.

EGWYDDORION NOLAN

Roedd y rhifyn diwethaf yn cynnwys gwybodaeth am y saith egwyddor mewn bywyd cyhoeddus. Os hoffech edrych arnynt eto, dilynwch y ddolen [hon](#).

CANIATÂD ARBENNIG

O dan y Cod Ymddygiad fe all aelodau ofyn am ganiatâd arbennig gan y Pwyllgor Safonau i gael cymryd rhan mewn penderfyniadau os oes ganddynt ddiddordeb sy'n rhagfarnu. Mae'ch clerc wedi derbyn canllawiau ar sut i ofyn am ganiatâd arbennig*. Cysylltwch â'r Swyddog Monitro am gyngor a chymorth mewn perthynas ag unrhyw gais am ganiatâd arbennig. * Bydd y Swyddog Monitro'n hapus i ddarparu copi arall ar gais.

FFORWM CENEDLAETHOL PWYLLGORAU SAFONAU CYMRU

Mae fforwm Cenedlaethol wedi cael ei greu ar gyfer cadeiryddion pwyllgorau safonau. Bydd yn rhoi cyfle i'r 28 awdurdod yng Nghymru y mae'n ofynnol iddynt gael Pwyllgor Safonau ddod at ei gilydd i drafod arfer dda a datrys problemau. Byddwn yn rhannu unrhyw negeseuon allweddol gyda chi.

AC YN OLAF:

Cynhaliwyd cyfarfod ffurfiol o'r Pwyllgor Safonau ar 14/12/2022. Os hoffech edrych ar yr eitemau/adroddiadau a gafodd eu hystyried yn ystod y cyfarfod hwn, dilynwch y [ddolen hon](#) os gwelwch yn dda. Os oes angen cymorth neu wybodaeth bellach arnoch, cysylltwch â'r Swyddog Monitro lynnball@ynysmon.llyw.cymru os gwelwch yn dda.

NEWYDDLEN Y PWYLLGOR SAFONAU CYNGOR SIR YNYS MÔN

5ed o Awst 2022 - Rhifyn 3

CYFLWYNIAD

Hoffai'r [Pwyllgor Safonau](#) eich llongyfarch ar gael eich hethol neu eich hail-ethol i'r Cyngor Sir.

Mae'r Pwyllgor Safonau yma i'ch cynorthwyo i gadw at y [Cod Ymddygiad](#). Fel y gwyyddoch, mae cynnal ymddygiad moesegol o'r safon uchaf yn rhan hanfodol o'ch rôl yn cynrychioli'r cyhoedd.

DATGAN DIDDORDEB

Mae canllawiau lleol wedi cael eu rhannu â Chynghorwyr mewn perthynas â datgan diddordeb ac maent hefyd ar gael ar y ddolen [hon](#). Mewn rhai amgylchiadau mae'n bosib cael caniatâd arbennig gan y Pwyllgor Safonau i gymryd rhan mewn proses benderfynu hyd yn oed os oes gennych chi ddiddordeb sy'n rhagfarnu (fel y gwyyddoch, mae hyn yn golygu diddordeb personol sylweddol sy'n eich hatal rhag gymryd rhan yn y drafodaeth a'r bleidlais). Gelwir y caniatâd arbennig hwn gan y Pwyllgor Safonau'n ollyngiad ac mae canllawiau lleol ar sut i wneud cais am ollyngiad ar gael yn y fan [yma](#). Cysylltwch â'r Swyddog Monitro os hoffech gyngor neu gymorth wrth gyflwyno cais.

PANEL DYFARNU CYMRU

- Panel Dyfarnu Cymru sy'n gwneud penderfyniad ar achosion difrifol o dorri'r Cod Ymddygiad. Mae'r Panel yn dribiwnlys sy'n cynnal gwrandawriadau cyhoeddus.
- Adroddir ar yr achosion hyn yn llawn ar wefan y Panel Dyfarnu sydd ar gael ar y ddolen [hon](#)
- Os byddai'n well gennych chi weld crynodeb o'r achosion hyn fe adroddir arnynt i'r Pwyllgor Safonau. Mae'r crynodeb diweddaraf a ystyriwyd gan y Pwyllgor Safonau ar gael yn y fan [yma](#).

DATRYSIAD LLEOL

Mae'r Pwyllgor Safonau yn credu mewn ymyrraeth gynnar, a chyfyngu, er mwyn datrys problemau lle bynnag y bo modd. I'r perwyl hwn mae'r Pwyllgor wrthi'n datblygu Protocol Datrysiad Lleol newydd, i gynnwys yr Arweinwyr Grŵp, a fydd yn cael ei anfon at bob Cynghorydd maes o law.

EGWYDDORION NOLAN

Wrth gytuno i ddod yn Gynghorydd fe wnaethoch chi hefyd gytuno i gadw at yr egwyddorion ymddygiad ar gyfer bywyd cyhoeddus a adwaenir yn gyffredinol fel Egwyddorion Nolan. Yng Nghymru, mae'r rhain yn cynnwys y canlynol

- Anhunanoldeb
- Gonestrwydd
- Unplygrwydd a phriodoldeb
- Dyletswydd i gynnal y gyfraith
- Stiwardiaeth
- Gwrthrychedd wrth wneud penderfyniadau
- Cydraddoldeb a pharch
- Bod yn agored
- Atebolrwydd
- Arweinyddiaeth

AC YN OLAF.....

Mae'r Pwyllgor Safonau yn chwilio am 2 gynrychiolydd o Gyngor Tref/Cymuned i fod yn rhan o'r Pwyllgor. Anfonwyd cais at Glercod y Cynghorau Tref a Chymuned a'r dyddiad cau ar gyfer enwebu yw diwedd Medi 2022. Hyd yma, dim ond un enwebiad sydd wedi dod i law ac felly gofynnwn i chi atgoffa'r Cynghorau Cymuned yr ydych chi'n aelod ohonynt / yn eu mynychu'n rheolaidd, i ystyried cyflwyno o leiaf un enwebiad yr un. Os bydd mwy na dau ymgiesydd yn cael ei enwebu, bydd proses bleidlais drwy'r post wedyn yn dilyn.

Os oes angen unrhyw gymorth arnoch, neu wybodaeth bellach, cysylltwch â'r Swyddog Monitro os gwelwch yn dda lynnball@ynysmon.llyw.cymru

MONITRO YMDDYGIAD

- Bydd aelodau'r Pwyllgor Safonau'n mynychu cyfarfodydd y Cyngor / ei Bwyllgorau o bryd i'w gilydd i asesu cydymffurfiaeth â'r safonau ymddygiad
- Bydd adborth buan yn cael ei roi i Gadeiryddion Pwyllgorau
- Bydd adborth yn cael ei roi i Arweinwyr Grŵp yn chwarterol

DATBLYGU AELODAU

- Mae'n rhaid i Gynghorwyr gwblhau hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad.
- Cynhaliwyd sesiwn ar 20 Mai 2022 a rhannwyd y deunyddiau hyfforddi â phob Cynghorydd
- Fodd bynnag, cynghorir y rheiny nad oedd yn gallu bod yn bresennol i gwblhau'r modiwl "Moeseg a Safonau" ar Gronfa Ddysgu'r Cyngor, 'Learning Pool'. Mae'r ddolen ar gael yn y fan [yma](#)

DYLETSWYDDAU CYFREITHIOL NEWYDD AR Y PWYLLGOR SAFONAU

- Erbyn hyn mae'n rhaid i'r Pwyllgor Safonau fonitro'r modd y mae Arweinwyr Grŵp yn cyflawni'r ddyletswydd statudol i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad o safon uchel ymysg yr aelodau o'u grŵp
- Sicrhau bod Arweinwyr Grŵp yn derbyn hyfforddiant ar sut i gyflawni y ddyletswydd safonau moesegol
- Rhaid i'r Pwyllgor Safonau gyflawni adroddiad blynyddol i'r Cyngor. Cyflwynir adroddiad statudol cyntaf y Pwyllgor Safonau i'r Cyngor ar 29 Medi 2022 a bydd ar gael ar wefan y Cyngor.

NEWYDDLLEN Y PWYLLGOR SAFONAU AR GYFER CYNGHORWYR SIR

CYFLWYNIAD

Mae'r Pwyllgor Safonau yma i'ch cefnogi i ddilyn y Cod Ymddygiad i Aelodau. Fel y gwyddoch, wrth gynrychioli'r cyhoedd mae'n hanfodol eich bod yn cynnal ymddygiad moesegol o'r safon uchaf.

ADRODDIADAU BLYNYDDOL

Mae'r Pwyllgor Safonau'n annog pob aelod etholedig i gwblhau Adroddiad Blynyddol, gan nodi'r gwaith a'r hyfforddiant yr ydych chi wedi'i gyflawni fel aelod o'r Cyngor hwn rhwng 01.04.22-31.03.23. Mae templed ar gael yma.

CANIATÂD ARBENNIG

O dan y Cod Ymddygiad, gall aelodau ofyn with y Pwyllgor Safonau am ganiatâd arbennig i'w caniatáu i gymryd rhan mewn penderfyniadau pan fo ganddynt ddiddordeb sy'n rhagfarnu. Mae canllawiau lleol ar sut i wneud cais am ganiatâd arbennig ar gael yma. Cysylltwch â'r Swyddog Monitro am gyngor a chymorth mewn perthynas ag unrhyw gais am ganiatâd arbennig.

MONITRO YMDDYGIAD

Fel rhan o'i raglen waith, mae aelodau'r Pwyllgor Safonau wedi ymuno â chyfarfodydd (a) y Cyngor, (b) y Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion (c) y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ac (ch) y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio i fonitro safonau ymddygiad. Hoffai'r Pwyllgor Safonau fanteisio ar y cyfle i ddiolch i chi am y croeso. Mae adborth wedi cael ei rannu ar lafar gyda chadeiryddion pwyllgorau, mewn cyfarfod o'r Grŵp Arweinyddion ac yn Fforwm Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion y Pwyllgorau Sgriwtini. Mae dolen i'r rhestr lawn o argymhellion a wnaed gan y Pwyllgor Safonau ar gael yma.

FFORWM CENEDLAETHOL

PWYLLGORAU SAFONAU CYMRU

Yn dilyn argymhelliad yn adroddiad Penn, mae fforwm cenedlaethol wedi cael ei sefydlu ar gyfer cadeiryddion pwyllgorau safonau. Bydd y Fforwm yn gyfle i rannu arfer dda. Byddwn yn rhannu unrhyw negeseuon allweddol gyda chi.

HYFFORDDIANT I AELODAU

Fe'ch anogir i gwblhau unrhyw hyfforddiant a fydd o gymorth i chi yn eich rôl fel aelod o CSYM. Nod unrhyw hyfforddiant yw eich grymuso a'ch galluogi i weithredu mor effeithiol â phosibl yn eich rôl.

Anogir Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion y Cyngor a'i bwyllgorau yn gryf i gwblhau'r modiwl Sgiliau Cadeirio. Os nad ydych chi wedi cwblhau'r hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad, mae'r Pwyllgor Safonau'n eich annog i wneud hynny.

Mae'r holl fodiwlau ar gael ar y Gronfa Ddysgu (Learning Pool) sydd ar gael ar y ddolen hon. Am gyfarwyddiadau ar sut i ddefnyddio'r Gronfa dilynwch y ddolen hon.

Ar ôl i chi gwblhau unrhyw hyfforddiant yn rhinwedd eich rôl fel aelod, cofiwch nodi manylion yr hyfforddiant hwnnw ar eich tudalen proffil ar y wefan. I gael gwybod sut i wneud hyn dilynwch y ddolen hon. Os hoffech gael manylion yr hyfforddiant corfforaethol yr ydych chi wedi'i gwblhau, cysylltwch â CefnogaethAelodauEtholedig@ynysmon.llyw.cymru

CWYNIION LLEOL

Mae'r Pwyllgor Safonau'n falch bod cyn lleied o gwynion yn cael eu hanfon at yr Ombwdsmon mewn perthynas ag achosion honedig o dorri'r Cod Ymddygiad.

AC YN OLAF:

Cynhaliwyd cyfarfod ffurfiol o'r Pwyllgor Safonau ar 14/12/2022.

Os hoffech edrych ar yr eitemau/adroddiadau a gafodd eu hystyried yn ystod y cyfarfod hwn, dilynwch y ddolen hon os gwelwch yn dda.

Os oes angen cymorth neu wybodaeth bellach arnoch, cysylltwch â'r Swyddog Monitro lynnball@ynysmon.llyw.cymru os gwelwch yn dda.

ACHOSION OMBWDSMON

GWASANAETHAU CYHOEDDUS CYMRU (OGCC) A PHANEL DYFARNU CYMRU (PDC)

Mae OGCC yn ymchwilio i achosion honedig o dorri'r Cod Ymddygiad. Mae OGCC yn cyhoeddi gwybodaeth gyfyngedig ynglŷn â'r achosion sy'n cael eu cyfeirio ati ar y wefan y gwasanaeth. Mae OGCC yn cyfeirio'r achosion mwyaf difrifol at PDC.

Mae'r rhain yn cael eu hadrodd yn llawn ar wefan OGCC ac maent ar gael yma ac ar wefan PDC yma. Mae crynodeb o'r achosion hyn yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Safonau (PS). Mae'r crynodeb gan OGCC a ystyriwyd gan y PS ar gael yma ac mae'r crynodeb gan PDC a ystyriwyd gan y PS ar gael yma. Mae'r themâu allweddol yn cynnwys y canlynol:

- Mae'r Ombwdsmon newydd (yn y rôl ers 1.4.22) yn dal i ddefnyddio'r prawf dau gam wrth ystyried achosion honedig o dorri'r Cod Ymddygiad. (1.) A oes tystiolaeth bod y Cod wedi'i dorri? a (2.) A ddylid ymchwilio i'r mater er budd y cyhoedd?
- Pwysigrwydd cwblhau hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad.

EGWYDDORION NOLAN

Roedd y rhifyn diwethaf yn cynnwys gwybodaeth am y saith egwyddor mewn bywyd cyhoeddus. Os hoffech edrych arnynt eto, dilynwch y ddolen hon.

PROTOCOL DATRYSIAD LLEOL

Mae fersiwn diwygiedig o'r protocol datrysiad lleol wedi cael ei fabwysiadu ar ôl ymgynghori ag aelodau. Mae copi ar gael yma.

CWRDD AG AELODAU PWYLLGOR SAFONAU CYNGOR SIR YNYS MÔN

Penodwyd dau aelod newydd i'r Pwyllgor Safonau yn ddiweddar; wrth eu cyflwyno nhw mae hefyd yn gyfle addas i rannu gwybodaeth gyda chi am yr holl aelodau sydd, gyda'i gilydd, yn ffurfio Pwyllgor Safonau Cyngor Sir Ynys Môn – i chi gael rhoi wyneb i'r rheiny sy'n gyfrifol am Newyddlenni'r Pwyllgor Safonau a gyhoeddir ddwywaith y flwyddyn.

Mae gan y Pwyllgor Safonau naw o aelodau: mae pump ohonynt yn aelodau annibynnol sydd wedi cael eu cyfethol yn dilyn proses statudol; mae dau aelod yn cael eu hethol gan y cynghorwyr tref a chymuned lleol fel cynrychiolwyr cynghorau tref a chymuned; ac mae dau aelod yn cael eu dewis o blith aelodau etholedig y Cyngor Sir.

JOHN ROBERT JONES Aelod Annibynnol

Cafodd y Cadeirydd, John, ei gyfethol i'r Pwyllgor Safonau yn 2017, blwyddyn ar ôl iddo ymdddeol fel Prif Swyddog Medrwn Môn, yr asiantaeth annibynnol sy'n darparu cyngor a chymorth i sefydliadau gwirfoddol a grwpiau cymunedol. Mae John yn siaradwr Cymraeg a chafodd ei eni a'i fagu ar Ynys Môn ac mae'n dal i fyw ar yr ynys gyda'i deulu. "Cefais fy ethol yn Gadeirydd ar y Pwyllgor Safonau yn 2020 ac mae'r Pwyllgor Safonau'n parhau i weithio'n rhagweithiol gydag aelodau etholedig ac aelodau cyfetholedig y Cyngor Sir, yn ogystal â chynghorwyr tref a chymuned, i gynnal y safonau ymddygiad uchaf posib". Gallwch gysylltu â'r cadeirydd ar John.Jones@ynysmon.llyw.cymru

RHYS DAVIES Aelod Annibynnol

Cafodd Rhys, ei ethol yn Is-gadeirydd yn fuan ar ôl iddo gael ei benodi i'r Pwyllgor Safonau yn 2019. Ar ôl astudio deintyddiaeth yng Nghaerdydd, daeth adref i'w ynys enedigol, Ynys Môn, i weithio fel deintydd am dros 30 mlynedd, nes iddo ymdddeol yn 2015. "Rydw i wedi mwynhau'r profiadau a gefais ers dod yn aelod o'r Pwyllgor Safonau. Byddaf yn hapus i ymroi a chyfrannu at y gwaith o gynorthwyo aelodau i gydymffurfio â'u dyletswyddau o dan y Côd Ymddygiad er mwyn sicrhau fod penderfyniadau'n cael eu gwneud mewn ffordd dryloyw a bod aelodau'n gweithredu gydag uniondeb".

CELYN MENAI EDWARDS Aelod Annibynnol

Ar hyn o bryd mae Celyn, sydd wedi cymhwyso fel bargyfreithiwr, yn gweithio fel Prif Weithredwr Cymdeithas Elusenol Ynys Môn a chyn hynny roedd yn gweithio i Senedd Cymru. Cafodd ei phenodi i'r Pwyllgor Safonau yn 2019 wedi iddi hi a'i theulu ddychwelyd i Ynys Môn o Gaerdydd.

GILL MURGATROYD Aelod Annibynnol

Mae Gill yn Gymrawd y Sefydliad Siartredig Personél a Datblygu ac, ar hyn o bryd, mae'n Gyfarwyddwr ar ei busnes ymgynghoriaeth Adnoddau Dynol a datblygu sefydliadau y mae'n ei redeg o'i chartref yn Llandudno, Gogledd Cymru.

SHARON WARNES Aelod Annibynnol

Dechreuodd Sharon ei gyrfa fel athrawes ysgol uwchradd ac yna bu'n gweithio yn y sector addysg bellach cyn gweithio mewn llywodraeth leol am dros 30 mlynedd. Yn ogystal â'i rôl ar y Pwyllgor Safonau ers 2019, mae'n aelod lleig o Bwyllgor Archwilio Cyngor Gwynedd a hi yw Cadeirydd Pwyllgor Safonau Parc Cenedlaethol Eryri.

MARGARET THOMAS Cynrychiolydd Cyngor Tref a Chymuned

Mae Margaret wedi bod yn aelod o Gyngor Tref Llangefni am 23 mlynedd a bu'n Faer y Dref bum gwaith yn ystod y cyfnod hwnnw. Mae'n cynrychioli'r Cyngor Tref yng nghyfarfodydd Rhanbarthol Un Llais Cymru a'r pwyllgor ardal. Mae hi wedi byw ar Ynys Môn gydol ei hoes ac mae'n dal i fyw ar y fferm deuluol, gan olynu ei rhieni. Penodwyd Margaret i'r Pwyllgor Safonau yn mis Rhagfyr 2022. "Rydw i'n edrych ymlaen at ddefnyddio fy mhrofiad fel Cynghorydd Tref i gynorthwyo'r Pwyllgor Safonau gyda'i rôl o gynnal lefelau uchel o ymddygiad ymysg aelodau etholedig a chyfetholedig yn Ynys Môn".

IORWERTH ROBERTS Cynrychiolydd Cyngor Tref a Chymuned

Mae Iorwerth yn aelod o Gyngor Cymuned Brynwrwan ers 1997 ac, yn ystod y 22 mlynedd diwethaf, mae o wedi bod yn Gadeirydd ar y Cyngor Cymuned. Bu'n gweithio yn y diwydiant adeiladu am dros 30 mlynedd, gan gynnwys fel tiwtor ac asesydd achrededig. Penodwyd Iorwerth i'r Pwyllgor Safonau am y tro cyntaf yn 2017 a chafodd ei benodi am ail dymor yn ddiweddar. "Rydw i'n gobeithio y gall fy mhrofiad fel cynghorydd cymuned gynorthwyo'r pwyllgor pan fydd yn trafod materion yn gysylltiedig ag ymddygiad, yn arbennig os ydynt yn ymwneud â chynghorwyr cymuned. Un peth y byddwn yn ei bwysleisio i'r cynghorwyr presennol yw bod hyfforddiant yn hanfodol, ac yn enwedig hyfforddiant ar y Côd Ymddygiad.

TREFOR LLOYD HUGHES Cynrychiolydd Cyngor Sir

Mae Trefor yn aelod o Blaid Cymru ac mae'n cynrychioli Ynys Cybi ar y Cyngor Sir. Cafodd ei benodi i'r Pwyllgor Safonau yn dilyn yr etholiad ym mis Mai 2022; hwn fydd ei ail dymor ar y Pwyllgor.

DAFYDD RHYS THOMAS Cynrychiolydd Cyngor Sir

Mae Dafydd yn aelod o'r Grŵp Annibynnol. Penodwyd Dafydd i'r Pwyllgor Safonau yn dilyn yr etholiad ym mis Mai 2022; hwn fydd ei ail dymor ar y Pwyllgor Safonau ac mae'n cynrychioli Ynys Cybi ar y Cyngor Sir.

Mae'r Pwyllgor Safonau yma i'ch cynorthwyo i gadw at y Côd Ymddygiad a fabwysiadwyd gan eich Cyngor. Fel y gwyddoch, mae cynnal y lefel uchaf o ymddygiad moesegol yn rhan hanfodol o'ch rôl wrth gynrychioli'r cyhoedd.

Am ragor o wybodaeth am waith y Pwyllgor ar gyfer y flwyddyn, gweler y Rhaglen Waith ar gyfer 2022/2023 yn Adroddiad Blynnyddol y Pwyllgor Safonau.

Os bydd gennych unrhyw gwestiynau am waith y Pwyllgor Safonau, cysylltwch â'r Swyddog Monitro ar lynnball@ynysmon.llyw.cymru

Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau a dyletswydd newydd yr Arweinyddion Grwpiau

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

1. O dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, erbyn hyn mae gan Arweinyddion Grwpiau ddyletswyddau mewn perthynas â safonau ymddygiad. Rhaid i arweinydd grŵp gwleidyddol (a) gymryd camau rhesymol i hyrwyddo a chynnal safonau uchel gan aelodau'r grŵp a (b) gweithredu â Phwyllgor Safonau'r Cyngor wrth iddo arfer ei swyddogaethau.
2. Mae'n bosib y gallai arweinydd grŵp gwleidyddol sy'n methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd newydd mewn ffordd ystyrlon gael eu hystyried i fod yn dwyn anfri ar ei swydd, a'i bod yn debygol eu bod yn torri'r Cod Ymddygiad i Aelodau.
3. Hefyd, mae Deddf 2021 yn gosod dyletswydd ar Bwyllgorau Safonau i lunio adroddiad blynyddol i'r cyngor cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol (1 Ebrill- 31 Mawrth). Rhaid i'r adroddiad gael ei ystyried gan y cyngor perthnasol o fewn tri mis i'w dderbyn.
4. Rhaid i adroddiad blynyddol y Pwyllgor Safonau gynnwys asesiad y pwyllgor o sut y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol wedi cydymffurfio â'r ddyletswydd newydd (paragraff 1 uchod). Bydd rhaid i'r Arweinyddion Grwpiau ddarparu gwybodaeth i'r Pwyllgor Safonau i'w alluogi i wneud hyn.
5. Ar ôl ystyried gofynion Deddf 2021, lluniwyd adroddiad templed drafft i gynorthwyo'r Arweinyddion Grwpiau ac i'w hatgoffa o'r wybodaeth y mae'n rhaid iddynt ei ddarparu yn eu hadroddiad i'r Pwyllgor Safonau. Mae'r templed ar gael yn **Atodiad 1**.
6. Nid yw'r templed yn gofyn am, ac ni ddylid cynnwys, manylion achosion unigol. Mae'r adroddiad yn canolbwyntio ar y math o gamau a gymerwyd mewn perthynas â phob mater.
7. Gofynnir i Arweinyddion Grwpiau gynhyrchu'r adroddiadau hyn unwaith y flwyddyn; fodd bynnag, os bydd materion o bwys yn codi yn ystod y flwyddyn, gofynnir i'r Arweinyddion Grwpiau ymgynghori â'r Swyddog Monitro, a fydd yn rhoi gwybod i Gadeirydd y Pwyllgor Safonau.
8. Ar ôl eu cwblhau dylai'r Arweinyddion Grwpiau anfon y ffurflenni at y Swyddog Monitro erbyn **30 Ebrill**. Bydd y Swyddog Monitro'n adrodd wrth y Pwyllgor Safonau.
9. Bydd y Pwyllgor Safonau'n trefnu i gwrdd â phob Arweinydd Grŵp yn breifat **yn ystod mis Mai** i drafod yr adroddiad.
10. Bydd y Pwyllgor Safonau'n cynnwys gwybodaeth addas o adroddiadau'r Arweinyddion Grwpiau o fewn ei adroddiad blynyddol i'r Cyngor. Bydd adroddiad blynyddol y Pwyllgor yn cynnwys crynodeb o'r camau a gymerwyd i gyflawni'r ddyletswydd, barn y pwyllgor ynghylch a yw'r camau a gymerwyd yn ddigonol ac unrhyw ddarnau o waith y gellid eu cyflawni yn y dyfodol ayb.
11. Bydd y Pwyllgor Safonau'n trafod ei adroddiad blynyddol drafft ar gyfer y Cyngor yn ei gyfarfod ffurfiol ym Mehefin. Yn ystod y cyfarfod hwn, bydd y Pwyllgor Safonau'n cytuno ar ei ganfyddiadau oadroddiadau'r Arweinyddion Grwpiau a bydd hefyd yn adnabod, o fewn y fforwm cyhoeddus yma, unrhyw Arweinydd Grŵp sydd wedi methu â chyflwyno adroddiad.
12. Bydd adroddiad blynyddol y Pwyllgor yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor llawn yn y cyfarfod llawn nesaf sydd ar gael yn dilyn cyfarfod y Pwyllgor Safonau ym mis Mehefin.
13. Bydd rhaid briffio aelodau di-gysylltiad (sydd ddim yn perthyn i grŵp) yn yr un modd â'r Arweinyddion Grwpiau er mwyn sicrhau bod safonau ymddygiad uchel yn cael eu cynnal gan bob aelod, er na fydd disgwyl iddynt gynhyrchu adroddiad yn y modd hwn.

Adroddiad gan Arweinydd Grŵp (AG) i'r Pwyllgor Safonau mewn perthynas â'i ddyletswydd fel AG:

Adroddiad gan:	(enw'r AG)	Grŵp Gwleidyddol:	(enw'r Grŵp)
Y cyfnod y mae'r adroddiad yn ymdrin ag o ('y Cyfnod'):	1 Ebrill 20__ hyd nes 30 Mawrth 20__	Nifer o aelodau yn y grŵp:	

Hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad yn ystod y Cyfnod:

Nifer yr aelodau sydd wedi derbyn hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad:	
---	--

Hyfforddiant Modiwlau Mandadol (ac eithrio'r Cod Ymddygiad) yn ystod y Cyfnod:Gweler y rhestr o Hyfforddiant Mandadol sydd wedi ei gynnwys yn **Atodiad 2**.

Nifer o fodiwlau hyfforddiant mandadol sydd angen eu cwblhau gan holl aelodau'r Grŵp:		Nifer o fodiwlau sydd wedi eu cwblhau:	
Nifer o aelodau o fewn y grŵp sydd wedi cwblhau'r holl fodiwlau mandadol gofynnol:			

Cyfarfodydd rheolaidd o'r Grŵp yn ystod y Cyfnod:

Nifer o gyfarfodydd Grŵp sydd wedi eu cynnal ar gyfer holl aelodau'r Grŵp:	
---	--

Adolygiad blynyddol rhwng aelodau a'r Arweinydd Grŵp yn ystod y Cyfnod:

Nifer yr aelodau sydd wedi cael cynnig adolygiad blynyddol gyda'r AG:	
Nifer yr aelodau sydd wedi derbyn y cynnig uchod gyda'r AG:	
Nifer yr aelodau sydd wedi mynychu cyfarfod adolygiad blynyddol gyda'r AG:	

Adroddiadau Blynyddol ar gyfer y Cyfnod:

Nifer yr aelodau sydd wedi cyflwyno adroddiad blynyddol:	
---	--

Cofrestr Sefydlog o Ddiddordebau Personol:

Nifer yr aelodau sydd wedi adolygu eu Cofrestr Sefydlog o Ddiddordebau Personol:	
---	--

Cwynion:

Cwyn gan:	Y camau a gyrhaeddwyd:		
(nodwch y niferoedd)	Anffurfiol	Protocol Datrysiaid Lleol	OGGC
aelod o'r cyhoedd			
swyddog			
aelod o'r un grŵp gwleidyddol			
aelod o wahanol grŵp gwleidyddol / ddim mewn grŵp gwleidyddol			

Cyfarfodydd cefnogi:

Nifer yr aelodau sydd wedi cael cynnig cyfarfod cefnogi gan yr AG:	
Nifer yr aelodau sydd wedi derbyn y cynnig am gyfarfod cefnogi gan yr AG:	

Camau a gymerwyd gan yr AG i hybu cydymffurfiaeth â'r Cod Ymddygiad:Dylech gwblhau'r darn yma yn eich geiriau eich hun. Gweler **Atodiad 3** am fwy o wybodaeth.

Anfonwch eich adroddiad, os gwelwch yn dda, at y Swyddog Monitro drwy ebostio LynnBall@ynysmon.llyw.cymru

Arwyddwyd gan yr AG: _____ **Dyddiad:** _____

Yn gyffredinol (ac eithrio'r Cod Ymddygiad – sy'n cael sylw o dan bennawd arall):

- Diogelwch Seibr
- Gwarchod
- Prosesu Gwybodaeth (GDPR)
- Cydraddoldebau

Yn ogystal â:

- Ar gyfer holl Gadeiryddion ac Is-Gadeiryddion y Cyngor a'i Bwyllgorau:
 - o Cadeirio Cyfarfodydd Gadeiryddion ac Is-Gadeiryddion
Yn ofynnol ar ethol yn Gadeirydd / Is-Gadeirydd ac yna pob dwy flynedd os ail-etholir.
- Yr Hyfforddiant perthnasol ar gyfer aelod o Bwyllgor penodol, yn cynnwys:
 - o Pwyllgor Cynllunio
 - o Pwyllgor Trwyddedu
 - o Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant
 - o Pwyllgor Apwyntio

Mae gofyn i Aelodau gwblhau ac ail-adrodd yr hyfforddiant mandadol gofynnol yn unol â'r manylion â gyhoeddir gan y Cyngor.

Camau a gymerwyd gan yr Arweinydd Grŵp i hybu cydymffurfiaeth â'r Cod Ymddygiad:

Dylid cwblhau'r rhan yma o'r adroddiad yn eich geiriau eich hun.

Nid oes angen cynnwys yr holl wybodaeth a sonir amdano isod. Mae'r materion sy'n dilyn wedi eu cynnwys fel esiamplau o'r math o wybodaeth y gellid ystyried ei gynnwys fel rhan o'ch ymateb.

Ymrwymiad personol:

- Wedi dangos ymrwymiad personol i ddatblygu drwy fynychu hyfforddiant perthnasol mewn perthynas â chydaddoldeb a safonau;
- Wedi gosod esiampl drwy ddangos egwyddorion ymddygiad mewn bywyd cyhoeddus;
- Wedi defnyddio eich dylanwad i hybu diwylliant cadarnhaol;
- Wedi hybu diwylliant sy'n cefnogi safonau ymddygiad uchel ac uniondeb o fewn y grŵp;
- Wedi delio â phroblemau yn syth;
- Wedi hybu cwртеisi a pharch wrth gyfathrebu â'r grŵp ac yn ystod cyfarfodydd o'r grŵp ac yn ystod cyfarfodydd ffurfiol o'r cyngor;
- Wedi gweithio er mwyn gweithredu unrhyw argymhellion gan y Pwyllgor Safonau ynghylch gwella safonau;

Annog aelodau'r grŵp:

- wedi annog aelodau'r grŵp i ddatblygu a mynychu hyfforddiant perthnasol mewn perthynas â chydaddoldeb a safonau;
- wedi sicrhau bod y rhai a enwebir i bwyllgorau wedi derbyn yr hyfforddiant a argymhellir ar gyfer y pwyllgor hwnnw;

Cydweithio gydag eraill:

- wedi hybu datrysiadau anffurfiol yn y cyngor, a gweithio gyda'r pwyllgor safonau a swyddog monitro i ddatrys materion yn lleol;
- wedi mynychu cyfarfod o bwyllgor safonau'r cyngor ar gais i drafod materion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad;
- wedi mynychu cyfarfodydd gyda'r Swyddog Monitro a/neu Arweinyddion Grŵp eraill i drafod materion yn ymwneud ag ymddygiad yn ôl y galw;
- wedi gweithio gyda'r Arweinyddion Grwpiau eraill o fewn rheswm, i gefnogi cynnal safonau ymddygiad uchel ar y cyd o fewn y cyngor.

10 Egwyddor Ymddygiad mewn Bywyd Cyhoeddus statudol yng Nghymru

- Bod yn anhunanol
- Gonestrwydd
- Uniondeb a Phriodoldeb
- Dyletswydd i hybu'r gyfraith
- Gwarchod
- Gwrthrychedd wrth wneud Penderfyniadau
- Cydradoldeb a pharch
- Bod yn Agored
- Atebolrwydd
- Arwain

DRAFT